

SRR 10/2010 rd

**Ett produktivt och nyskapande Finland –
Digital agenda för åren 2011–2020**

Statsrådets redogörelse till riksdagen

INNEHÅLL

1. Inledning
2. Finland i internationella jämförelser

Nuläge och utveckling

3. Vardagens informationssamhälle
4. Infrastruktur för datakommunikation
5. Digitala tjänster och digitalt innehåll
6. Informationssystemens interoperabilitet
7. Social- och hälsovård
8. Utbildning och informationssamhällsforskning
9. Informationsskydd och säkerhet
10. Upphovsrättsliga frågor
11. EU:s digitala agenda

En digital strategi för ett produktivt och nyskapande Finland

12. Riktning
13. Vision 2020
14. Ett produktivitetssprång inom servicen
15. Den åldrande befolkningen som resurs
16. Föregångsland inom hållbar utveckling
17. Tillväxt genom en fungerande inre marknad
18. Informationen används produktivt
19. Användarna vet vilka tjänster som behövs
20. Tillgången till tjänster och användarnas kunnande förbättras
21. Ledningen och styrningen förnyas

1. Inledning

1 Digitaliseringen och utvecklingen av informationssamhället spelar en betydande roll i vår strävan att upprätthålla välfärden och höja produktiviteten i hela Finland. Genom att använda informations- och kommunikationsteknologierna effektivt inom alla samhällssektorer kan vi höja den ekonomiska tillväxten märkbart.

2 När informations- och kommunikationstekniken sprids på bred front i samhället växer produktionen och exporten av tjänster fram som en ersättning för den traditionella tillverkning som har flyttat utomlands. Den produktivitetshöjning som blir möjlig tack vare digitaliseringen inverkar gynnsamt även på den bristande produktiviteten inom den offentliga sektorn.

3 Övergången till en digital arbetsmiljö förutsätter att Finland fortsätter att gå i främsta ledet när det gäller att bygga och ta i bruk högklassiga kommunikationsnät.

4 En grundläggande förutsättning för en effektiv användning av informations- och kommunikationstekniken är att alla har tillgång till högklassiga och förmånliga kommunikationstjänster. Det handlar om befolkningens jämlikhet och livskvalitet. Användningen av informations- och kommunikationsteknik är inte ett självändamål, utan ett instrument för att upprätthålla och öka välfärden.

5 En av den finska informationssamhällspolitikens utmaningar är att skapa förutsättningar för ett kommersiellt utbud av avancerade tjänster med rimlig prissättning. Utbudet av digitala bas-tjänster till hela befolkningen måste säkerställas oavsett vistelseort, även när tjänsterna inte tillhandahålls kommersiellt.

6 Varje individ bör ha både rättighet och möjlighet att på ett likställt sätt nyttja elektronisk information och elektroniska tjänster som erbjuds i Finland oberoende av hemvist. Användarfokuseringen, olika användarbehov samt flerspråkigheten måste beaktas redan i planeringen av digitala tjänster, i utbildningen och i rådgivningstjänster. Användbarheten måste beaktas i synnerhet i fråga om att aktivera de äldre samt grupper med särskilda behov. Likaså är tillgänglighet ett viktigt mål även i den digitala världen.

7 Det återstår ännu mycket att förbättra innan Finland kan dra full nytta av informationssamhällsutvecklingen. Högklassiga och omfattande offentliga informationslager hör till det finländska samhällets starka sidor. Dessa informationslager måste kunna utnyttjas effektivare. Den skattefinansierade offentliga informationen måste vara lätt att komma åt för företag och enskilda personer så att den kan vidareutnyttjas i nya serviceapplikationer.

8 När de offentliga informationslagren öppnas, så att de kan användas, bearbetas och förädlas uppstår nya möjligheter till innovationer och användarorienterade tjänster. Offentlig information, såsom lagstiftning, statistik och olika register måste kunna utnyttjas bättre för utvecklingen av digitala tjänster. Detta förutsätter likväl ändringar både i praxis och i lagstiftningen.

9 Den offentliga förvaltningen spelar en central roll när det gäller att staka ut informationssamhällets framtid och producera vardagens tjänster för medborgare och företag. Statsförvaltningen ska framdeles ta ett större ansvar för att styra utvecklingen inom hela den offentliga förvaltningen. Även den förändring som sammanhänger med att tekniken blir en del av vardagen måste styras effektivare.

10 I Finland har informationssamhället inom den offentliga sektorn utvecklats för isolerat inom de olika sektorerna av förvaltningen. Detta har lett till onödiga överlappande funktioner och egna slutna informationssystem. Arbetet med att samordna informationssamhället har inte gett tillräckliga resultat i detta avseende på grund av avsaknaden av verkställande makt.

11 Syftet med digitaliseringen av de offentliga tjänsterna måste förutom kostnadsbesparingar vara en bättre kundbelåtenhet bland befolkningen. Detta mål blir lättare att uppnå tack vare att digitala tjänster och därmed förknippade nya innovationer och verksamhetsmetoder erbjuder en möjlighet till närmare växelverkan mellan folket, den offentliga förvaltningen och näringslivet.

12 Det livslånga lärandet, den högklassiga utbildningen och kunnandet utgör grunden för vår konkurrenskraft även i informationssamhället. Användningen av informations- och kommunikationsteknik måste ingå i undervisningen som en naturlig del redan i den grundläggande utbildningen. Vi måste även säkerställa att utbildningsanstalterna har tidsenlig teknisk utrustning och att personalen har tillräcklig utbildning för att kunna utnyttja tekniken och de nya pedagogiska metoder som den möjliggör.

13 Informations- och kommunikationstekniken gör det möjligt för befolkningen att få tillgång till mångsidigare information och delta mångsidigare i beslutsprocesserna. När informationssamhället utvecklas måste vi stärka folkets möjligheter till inflytande och delaktighet i samhället.

14 Finlands befolkning kommer under de närmaste åren att åldras snabbt, och verkningarna av detta berör alla sektorer av samhället. När vi utvecklar informationssamhället måste vi därför lägga särskild vikt vid att ta tillvara och utnyttja även de äldres kunskapskapital. När vi tar i bruk nya elektroniska tjänster, måste vi se till att befolkningen får tillräcklig information om fördelarna med tjänsterna och tillräcklig handledning om hur de kan användas.

15 De digitala tjänsterna håller i växande grad på att omvandlas till så kallade molntjänster. I dessa används stora anhopningar av servrar, effektiv datakommunikation och en stor geografisk spridning för att garantera att produktionen blir så ekonomisk som möjligt samtidigt som den är skyddad mot störningar. Emellertid uppstår det då också ett starkt behov att fastställa vilka tjänster som är viktiga med tanke på det nationella informationssamhällets funktion och vilken infrastruktur som är kritisk. För att skydda den kritiska infrastrukturen behöver vi eventuellt nationella föreskrifter eller skyldigheter att vidta åtgärder.

16 Den infrastruktur och de tjänster som ligger till grund för vårt informationssamhälle är globala. Finland måste stödja en utveckling av den digitala marknaden såväl inom EU:s inre marknad som globalt.

17 De nya verksamhetsbetingelserna leder till att den finländska innehållsproduktionen är utsatt för allt hårdare konkurrens i form av utbudet från de större språkområdena. För att vi ska kunna svara på den hårdnande konkurrensen krävs att verksamhetsförutsättningarna för innehållsproduktion i Finland tryggas och att aktörerna i branschen samarbetar.

18 Finland har länge varit en föregångare inom mobil kommunikation. Framgången beror delvis på en progressiv kommunikationspolitik som har skapat möjligheter för nya teknologier och nya typer av marknader. Vi måste även framöver säkerställa att utvecklingen går vidare i en gynnsam riktning, och vi måste fästa allt större vikt vid kvaliteten.

19 En fungerande konkurrens och en god juridisk miljö garanterar fortfarande bäst att största delen av finländarna har tillgång till högklassiga och förmånliga kommunikationstjänster. Staten är i sin roll som garant för de nödvändiga tjänsterna oundvikligen starkt närvarande på alla områden i 2010-talets kommunikationspolitik.

20 Intelligent information- och kommunikationsteknologier kan användas för att åstadkomma betydande utsläppsminskningar. Genom kommunikationspolitiken kan man väsentligt påverka hur effektivt dessa möjligheter tas till vara i arbetet mot klimatförändringen. De största utsläppsminskningarna når vi sannolikt genom trafiklösningar, intelligent byggnadsteknik och intelligenta energinät samt genom intelligent styrning av

industrins anordningar. Även genom mera distansarbete, fler distanstjänster och fler distansmöten kan vi minska utsläppen.

21 Den nationella strategin för intelligent trafik, som kommunikationsministeriet publicerade i maj 2009, lägger fram de viktigaste målen och åtgärderna med hänsyn till trafiksystemens effektivitet, smidighet och miljövänlighet. Åtgärdsförslagen beaktar de möjligheter som ny intelligent teknik ger. Målet bör vara att varje förvaltningsområde utarbetar en egen digitalstrategi som beskriver fördelarna med att ny teknik och nya tjänster tas i bruk.

22 Denna redogörelse består av två delar. I den första delen beskrivs nuläget i ett Finland som håller på att digitaliseras. Här ingår informationssamhällsprojekt inom den offentliga förvaltningen som har genomförts eller inletts under nuvarande regeringsperiod. Avsikten är inte att ge en heltäckande redogörelse för informationssamhället i Finland, utan perspektivet utgår från samordningen av de olika verksamheterna i informationssamhället. Syftet är att väcka diskussion kring teman som är centrala för informationssamhället genom att presentera små och lite större exempel på utvecklingen av vardagens informationssamhälle samt dess utmaningar. Den andra delen är en nationell digital strategi för åren 2011–2020. Den blickar mot framtiden och de centrala målen för det finländska informationssamhället under de kommande åren. I den fastställs också de åtgärder som krävs för att vi ska kunna uppnå målen och avlägsna utvecklingshindren. Målen kan nås genom ett samarbete där förvaltningen, näringslivet, den tredje sektorn och folket gör sina vägval i enlighet med en gemensam färdriktning. Utgångspunkten för strategin är idén om en förändring från ett förvaltningscentrerat silotänkande i riktning mot engagerande, nätverksorienterade tillvägagångssätt.

2. Finland i internationella jämförelser

23 Enligt EU-kommissionens omfattande rapport om digital konkurrenskraft (*Europe's Digital Competitiveness Report 2010*) är Finland i alla hänseenden en föregångare som hör till de främsta länderna i Europa inom utvecklingen av informationssamhället. I sin helhetsbedömning fäster kommissionen emellertid uppmärksamhet på det låga antalet snabba anslutningar (över 2 Mbit/s). I fråga om företagsanslutningar är Finland nummer ett i Europa.

24 I en undersökning om växelverkan mellan IKT-infrastrukturen och slutanvändarna (*Nokia Siemens Networks: Connectivity Scorecard 2010*) har läget granskats med avseende på följande dimensioner: konsumenterna, förvaltningen och näringslivet. Finland kommer på sjätte plats bland tjugofem länder som World Economic Forum klassar som innovationsdrivna. Mest utvecklade enligt rapporten är Sverige och Förenta staterna.

25 Även denna rapport fäster uppmärksamhet på det låga antalet hushåll med snabba anslutningar (över 5 Mbit/s) i jämförelse med de övriga nordiska länderna och Holland. Rapporten berömmar Finland för den flitiga användningen av internet, elektroniska banktjänster och elektronisk handel. Dessutom får Finland beröm för den utbredda användningen av 3G-anslutningar i jämförelse med Förenta staterna och det övriga Europa.

26 I en undersökning som tidningen The Economist och IT-företaget IBM (*Digital Economy Rankings 2010 – Beyond e-readiness*) låtit utföra utvärderas infrastrukturen för elektronisk kommunikation i 70 länder. Dessutom bedöms hur effektivt konsumenterna, affärlivet och förvaltningen utnyttjar det system som byggts upp. Undersökningen utgår från hundra olika kriterier. I den totala bedömningen kom Finland på fjärde plats (nionde år 2009). En bidragande orsak till detta är att mätmetoderna har reviderats så att de ger användningen av IKT i olika sektorer av samhället större vikt. Skillnaderna mellan de mest utvecklade länderna är enligt dessa resultat väldigt små.

27 FN har mätt de nationella förvaltningsapparaternas vilja och möjligheter att dra nytta av den nya informationstekniken i sina uppgifter (*E-Government Survey 2010*). Undersökningen

grundar sig på tillgängliga uppgifter om datanäten och deras användning i samtliga 192 medlemsländer i FN. Finland kom på 19:e plats.

28 Bedömningen fäster bland annat avseende på hur lätta webbsidorna är att hitta och hur informativa och interaktiva de är. Här avses bloggar, diskussionsforum, webbomröstningar, anslagstavlor och andra verktyg som de sociala medierna har att erbjuda. Noteras bör att i den statistikbaserade human capital-delen har Finland tillsammans med några andra länder det högsta jämförelsetalet.

29 I en undersökning utförd av Oxfords universitet i oktober 2010 placerade sig Finland på sjätte plats (år 2009 femtonde) i fråga om kvaliteten på fasta bredbandsuppkopplingar. Undersökningen, som finansierats av Cisco, placerade Finland på 25:e plats i fråga om penetrationen av fast bredband. I undersökningen behandlades information från 72 länder. När kvalitetsmätaren och penetrationen kombinerades placerade sig Finland på 16:e plats, medan placeringen året innan var 21:a.

30 Ciscos undersökning visade även att det i Finland finns en stor skillnad mellan kvaliteten på bredbandsanslutningarna på landsbygden och i städerna, särskilt i fråga om de trådlösa anslutningarna. Av de undersökta länderna är skillnaderna i Finland tredje störst.

31 I undersökningen utreddes även inverkan av bredbandets kvalitet och penetration på samhällsekonomin med avseende på 40 socioekonomiska variabler. Bredbandspenetrationen korrelerar tydligt med variablerna ekonomisk jämlikhet och ekonomiskt oberoende. Kvaliteten korrelerar på motsvarande sätt med innovationsförmågan, utbildningsnivån, samhällsservicen till medborgarna och den generella konkurrenskraften (*Cisco Broadband Study 2010*).

32 Eftersom de mätare som valts för att beskriva informationssamhället i olika undersökningar grundar sig på konventioner och eftersom det finns brister i de olika ländernas statistik, ska resultaten från undersökningarna närmast ses som vägledande och inte som absoluta sanningar. Syftet med undersökningarna är att ge beslutsfattarna i de olika länderna en fingervisning om vad som kan förbättras.

33 En säker slutsats kan man ändå dra av de internationella undersökningarna: i inget land utnyttjas de möjligheter som informationstekniken erbjuder inom något område av samhällslivet ens närmelsevis så effektivt som möjligt.

34 Den digitala kommunikationssektorns värde och betydelse i vår tid avspeglas klart även på en lista med de ledande branden i världen. År 2010 var sju av de tio värdefullaste branden företag som huvudsakligen utnyttjar kommunikationsteknik (*Interbrand: Best Global Brands 2010*).

Nuläge och utveckling

3. Vardagens informationssamhälle

35 Den nationella politiken för informationssamhället överskrider gränserna för de olika förvaltningssektorerna. Våra regeringar har sedan 1995 haft program för informationssamhället som haft något olika fokus och genomförts på något olika sätt. Under årens lopp har de ärenden som gäller informationssamhället blivit vardagligare så att de nu ingår i alla förvaltningssektors normala verksamhet.

36 En nationell strategi för informationssamhället kallad "Ett förnyat, människonära och konkurrenskraftigt Finland" utarbetades 2006 som ett led i verkställigheten av den förra regeringens program för informationssamhället.

37 Statsrådet fattade den 21 juni 2007 ett principbeslut om målen för det nationella informationssamhället åren 2007–2011. Samtidigt tillsatte statsrådet Delegationen för vardagens informationssamhälle, som leds av kommunikationsministern, och dess sekretariat. I principbeslutet fastställdes målen och tyngdpunkterna för informationssamhällspolitiken.

38 Följande frågor som anknyter till regeringsprogrammet (med de ansvariga ministerierna inom parentes) är centrala med hänsyn till utvecklingen av informationssamhället: samordningen av den nationella politiken för informationssamhället (KM), utvecklingen av informationssamhällets infrastruktur och näringsverksamheten inom elektronisk kommunikation (KM), styrningen av e-tjänsterna och informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen (FM), främjandet av innovationer och e-tjänster inom social- och hälsovården, utnyttjandet av IT- och kommunikationsteknik inom utbildning, undervisning, aktivt medborgarskap, forskning och kultur (UKM och JM) samt frågor inom informationssamhället som gäller forskning, innovationer och konkurrenskraft (ANM). De ansvariga ministerierna fick i uppdrag att omedelbart börja genomföra principbeslutet inom sina förvaltningsområden.

39 Delegationen för vardagens informationssamhälle har haft till uppgift att följa upp genomförandet av målen i den nationella informationssamhällsstrategin och i statsrådets principbeslut.

40 Delegationen för vardagens informationssamhälle publicerade den 24 januari 2008 ett handlingsprogram för den nationella strategin för informationssamhället som innehåller alla centrala åtgärder och projekt inom den offentliga förvaltningen som ska genomföras under den pågående regeringsperioden. Arbetet med att genomföra planen fortsätter till mars 2011.

41 Sekretariatet för Delegationen för vardagens informationssamhälle lämnar årligen en rapport till delegationen om läget inom projekten i handlingsprogrammet samt hur de framskrider. Delegationen för vardagens informationssamhälle rapporterar i sin tur årligen till regeringen om hur de centrala informationssamhällsprojekten framskrider.

42 Bland medlemmarna i Delegationen för vardagens informationssamhälle finns drygt 40 inflytelserika personer inom näringslivet, organisationerna, den offentliga förvaltningen och medierna. Delegationen sammanträder ungefär fem gånger om året för att diskutera aktuella frågor som gäller informationssamhället, och den kan vid behov framlägga rekommendationer, men den har ingen beslutanderätt eller verkställande makt.

43 På mötena har delegationen behandlat och styrt de projekt som är viktigast med hänsyn till genomförandet av handlingsplanen. Dessutom har delegationen följt upp hur åtgärderna framskrider till exempel i fråga om e-tjänsterna, innovationsstrategin, den elektroniska faktureringen, identifieringen, utbildningen och det elektroniska samhällsdeltagandet.

44 Delegationen har också berett en ny nationell strategi för informationssamhället. Det strategidokument som publiceras i november 2010 har bearbetats i flera arbetsgrupper och i öppen växelverkan med folket, näringslivet och organisationerna.

45 Delegationen bistås av åtta arbetsgrupper med följande ansvarsområden: den offentliga informationens tillgänglighet, informationssäkerheten, elektronisk identifiering, elektronisk fakturering, barn och media, informations- och kommunikationsteknik i skolvardagen, näringspolitiken för elektronisk kommunikation och trådlös teknik med kort räckvidd (NFC). Arbetsgrupperna har bred förankring och de har strävat efter att främja samordnade åtgärder i form av samarbete mellan den offentliga förvaltningen, den privata sektorn, tredje sektorn och användarna. Arbetsgrupperna har årligen sammanställt en rapport om sin verksamhet.

46 För samordningen av politiken för informationssamhället har kommunikationsministeriet haft tillgång till två heltidsanställda och en halvtidsanställd arbetstagare fram till utgången av 2009 och därefter en heltidsanställd och en halvtidsanställd arbetstagare. För att sköta

informationssamhällspolitiken har årligen beviljats ett omkostnadsanslag om 200 000 euro, med vilket delegationens verksamhet, seminarier, kommunikation och samarbetsprojekt har finansierats.

47 Ingen information har samlats in om den totala finansieringen av de åtgärder som principbeslutet kräver, eftersom samordningen av informationssamhällspolitiken under den pågående regeringsperioden inte har varit organiserad som ett politikprogram.

48 Med samordningen av informationssamhället har man främjat olika initiativ och sporrat till åtgärder som överskrider förvaltnings- och sektorgränserna. En mycket viktig uppgift vid samordningen av informationssamhället har varit att informera de olika aktörerna om de gemensamma målen. Delegationen för vardagens informationssamhälle har deltagit i en aktiv samhällsdebatt om informationssamhällets förutsättningar och de utmaningar som utvecklingen av informationssamhället medför. Följaktligen har frågor som gäller informationssamhället i den offentliga debatten under de senaste åren fått stort utrymme och den tyngd de förtjänar.

49 Genom samordning har man effektiviserat och påskyndat åtgärder som konstaterats vara viktiga för utvecklingen av informationssamhället och som, för att kunna genomföras inom olika sektorer, kräver samarbete. Den samordning som Delegationen för vardagens informationssamhälle har utfört har haft en central roll för att påskynda fastställandet av en nationell målsättning.

50 För att främja användningen av elektroniska tjänster och utvecklingen av informationssamhället, ställde sig det finanspolitiska ministerutskottet i mars 2009 bakom ett ställningstagande, enligt vilket regeringen främjar informationssamhällets utveckling i Finland och spridningen av elektroniska ärendetjänster genom tre åtgärdsblock: genom att fortsätta programmet för vardagens informationssamhälle, genom att starta ett program för att påskynda elektronisk ärendehantering och elektronisk demokrati (SADe-programmet) och genom att omorganisera processerna för specificering, upphandling och underhåll av offentliga informationssystem.

51 Inom ramen för finansministeriets program för att påskynda elektronisk ärendehantering och elektronisk demokrati (SADe-programmet) utvecklas fyra kundorienterade serviceenheter som överskrider förvaltningsgränserna samt nödvändiga stödtjänster. Målet är att de centrala tjänsterna ska vara tillgängliga elektroniskt före år 2013. För den fortsatta beredningen av programmet har följande serviceenheter godkänts: 1. Elektronisk miljö för deltagande 2. Serviceenheten för lärande 3. Serviceenheten Min hälsa 4. Serviceenheten för medborgarens välfärdstjänstplanering 5. Serviceenheten för byggd miljö och boende 6. Serviceenheten för lärande och 7. Serviceenheten för den som vill grunda ett företag.

52 Målet är att de serviceenheter som genomförs ska bilda ett interoperativt och kundorienterat nätverk, till vilket även sådana elektroniska tjänster som tillhandahålls av den offentliga förvaltningen men står utanför programmet kan anslutas. När man bygger upp serviceenheterna ska man i så hög grad som möjligt stödja sig på färdiga lösningar som finns på marknaden och på teknologineutral upphandling.

53 Europarådet gav 2008 en rekommendation om att utveckla webbdemokratin för att förstärka den representativa demokratin. Grundtanken i rekommendationen var att vi, genom att stärka möjligheterna att delta och utöva inflytande på nätet, kan stärka demokratin och vända trenden med sjunkande intresse för politiken och de demokratiska processerna bland befolkningen.

54 Statsrådet antog den 4 februari 2010 ett principbeslut om främjandet av demokratin i Finland. Målet är att Finland i slutet av 2010-talet ska placera sig bland de tio främsta länderna i webbdemokratijämförelser (*30:e år 2010, 45:e år 2008, UN E-Government Survey*). De utstakade åtgärderna för att stärka webbdemokratin handlar dels om att bygga kanaler för

deltagande och inflytande, dels om att utveckla tillvägagångssätten, processerna och kompetensen inom förvaltningen.

4. Infrastruktur för datakommunikation

55 Utvecklingen inom informations- och kommunikationstekniken förändrar strukturen inom ekonomin och samhället i ett accelererande tempo. En av förutsättningarna för att de elektroniska tjänsterna ska utvecklas och för att digitaliseringen ska leda till ökad produktivitet är att befolkningen använder en högklassig infrastruktur för datakommunikation och annan elektronisk kommunikation.

56 Täckningen hos tredje generationens (3G) mobila kommunikationsnät har under de senaste åren snabbt förbättrats tack vare att frekvensområdet 900 megahertz har tagits i bruk. I november 2009 låg 331 kommuner, dvs. 95 procent, inom 3G-nätets täckningsområde. Inom täckningsområdet bor minst 90 procent av befolkningen. I de flesta kommuner kan användarna välja mellan 3G-abonnemang från tre konkurrerande operatörer.

57 Ungefär 99 procent av de finska hushållen har möjlighet till bredbandstjänster. Utbudet av bredbandsuppkopplingar har den bästa täckningen i Nyland, Päijänne-Tavastland och de österbottniska landskapen. Operatörerna meddelade att tjänsten i praktiken är tillgänglig för alla hushåll i varje kommun i dessa landskap. Sämst var bredbandstillgången i Lappland, där bredbandet ändå täckte 80 procent av hushållen. I Kajanaland och i Mellersta Österbotten var tillgången över 95 procent.

58 I fråga om trådlösa bredbandsuppkopplingar och optofiberuppkopplingar har tillgången i kommunerna förbättrats avsevärt. Trådlösa bredbandsuppkopplingar finns nu att få i 96 procent av kommunerna, medan tjänsten år 2008 bara tillhandahölls i 84 procent av kommunerna (*Kotitalouksien telepalvelujen alueellinen saatavuus [Den regionala tillgången på telejänster för hushåll], KM:s publikationer 1-2010*).

59 Genom frekvenspolitiken kan man i hög grad inverka på byggandet av trådlösa bredbandsnät. Lägre frekvenser är bättre och mera kostnadseffektiva. När frekvensen halveras behövs bara 1/3 – 1/5 så många basstationer för att nå samma geografiska täckning som vid det högre frekvensområdet, vilket har mycket stor inverkan på kostnaderna för att bygga nätet.

60 Ett särskilt betydelsefullt nytt frekvensområde är det s.k. 800 megahertzområdet som blev ledigt i och med digitaliseringen av tv-sändningarna. Detta frekvensområde ska delas ut för digitala mobila bredbandsnät. Det ekonomiska värdet av frekvensområdet beror på ett stort antal faktorer; på EU-nivå har det uppskattats till tiotals miljarder euro. Innan frekvensområdet kan tas i bruk i Finland krävs emellertid ännu koordinering av frekvenserna och avtal med grannländerna, särskilt Ryssland.

61 Tre nätoperatörer beviljades i april 2009 tilläggsfrekvenser som ger företagen en möjlighet att börja bygga fjärde generationens (4G) mobilnät. Frekvenserna ligger i 1800 megahertzområdet, vilket gör Finland till det första landet i Europa som tillåter användning av den nya snabbare mobiltekniken LTE för så låga frekvenser. Detta gör det möjligt att bygga snabba trådlösa nätverk med stor geografisk täckning till lägre kostnad än tidigare, eftersom de lägre frekvenserna kräver färre basstationer.

62 I november 2009 gjordes för första gången ett försök med en frekvensauktion i Finland. Målet var att skapa en i förvaltningshänseende enkel och klar mekanism som ökar effektiviteten och flexibiliteten i användningen av frekvenserna och främjar innovationer. Frekvensauktioner kommer även framdeles att utgöra ett av verktygen när man strävar efter att utnyttja frekvenserna så effektivt som möjligt.

63 Fastän Finland är ett av de ledande länderna i världen i fråga om nätuppkopplingar som utnyttjar mobilteknik, möjliggör den trådlösa tekniken inte tillräckligt höga hastigheter för att internet ska kunna utnyttjas fullt ut som lokomotiv för ekonomisk tillväxt. Höghastighetsinternet kan byggas ut i hela landet bara med hjälp av ett tillräckligt optofibernetät.

64 Finland var det första landet där en internetanslutning på en megabit (1Mbit/s) definierades som en samhällsomfattande tjänst. Detta skedde genom den ändring av kommunikationsmarknadslagen som trädde i kraft den 1 juli 2010. Denna samhällsomfattande tjänst innebär att varje medborgare och företag har rätt att få en bredbandsuppkoppling med hastigheten 1 megabit till sin permanenta adress eller sitt företag. Det praktiska genomförandet av den samhällsomfattande tjänsten övervakas av Kommunikationsverket.

65 Kommunikationsverket har utsett sammanlagt 26 teleföretag till operatörer för samhällsomfattande tjänster. Dessa är skyldiga att erbjuda en megabits uppkopplingar inom angivna kommuner, där det hittills ur medborgarens synpunkt inte har funnits tillräcklig konkurrens inom utbudet.

66 De internetuppkopplingar som erbjuds av dessa operatörer måste ha ett skäligt pris från konsumentens synpunkt. Priset på uppkopplingarna tillåts likväl variera mellan olika delar av landet. Operatören ansvarar för uppkopplingens funktion och kvalitet i det egna nätet. Kunden ansvarar däremot för exempelvis fastighetsinterna nät och terminalutrustning.

67 Vad som i framtiden är en tillräcklig nivå på den samhällsomfattande tjänsten kräver fortlöpande bedömning, där den tekniska utvecklingen, kostnaderna och de krav som ställs av de elektroniska tjänster som används allmänt av befolkningen måste vägas in.

68 Staten, kommunerna och företagen måste samarbeta väl för att medborgarna och företagen ska få tillgång till tillräckligt stora uppkopplingshastigheter för exempelvis överföring av levande bild och stora filer. Frågan gäller det finska samhällets konkurrenskraft.

69 Statsrådet ställde i december 2008 som mål att snabba (100 Mbit/s) internetuppkopplingar ska finnas tillgängliga, enligt efterfrågan, för nästan alla fasta bostäder samt företag och verksamhetsställen inom den offentliga förvaltningen i hela landet före utgången av år 2015. Varje abonnent kan själv bedöma om han eller hon vill betala för de sista två kilometerna av en fiberanslutning eller om det räcker med en billigare och långsammare trådlös förbindelse.

70 I tätorterna förväntas teleföretagen bygga optofiberanslutningar enligt marknadsvillkor. På så sätt uppnås en täckning om 95 % av befolkningen. För att täckningen ska kunna höjas till över 99 % krävs att även offentlig finansiering används för byggande av snabba anslutningar till ca 130 000 hushåll i glesområden.

71 Under valperioden 2007–2011 har staten reserverat 66 miljoner euro för byggande av snabba bredbandsanslutningar i glesområden åren 2010–2015. Dessutom ska 25 miljoner euro tas från EU:s landsbygdsprogram och drygt 40 miljoner euro från kommunala medel.

72 För de projekt som ska genomföras med offentligt stöd har egna program för de olika landskapen utarbetats. I dessa ingår omkring 800 projekt, vars sammanlagda värde är ca 200–300 miljoner euro. Det teleföretag som genomför ett sådant projekt ska stå för minst en tredjedel av kostnaderna. Det offentliga stödet – två tredjedelar – fördelas mellan staten, kommunerna och EU. Stöd betalas bara för projekt i de områden som har den glesaste befolkningen.

73 Bredbandsprojektet för glesområden, dvs. det så kallade "Sadan megan Suomi" har nått genomförandefasen. Under sommaren och hösten 2010 har sammanlagt ungefär hundra projekt i olika delar av Finland varit konkurrensutsatta. Emellertid har det visat sig att ungefär

hälften av projekten inte har fått ett enda anbud under den första omgången. Formuleringen av de nya anbudsfrågningarna har därför preciserats, och man har särskilt betonat att konsumenternas uppkopplingar får genomföras teknologineutralt. Avsikten är att öka teleföretagens och andra bredbandsbyggares intresse att ta del i kommande ansökningsrundor bland annat med hjälp av förfaranden som ställer vissa villkor på antal abonnenter, bredare tillämpning av modeller för samkommuner och andelslag och den så kallade basstationsmodellen, där abonnentförbindelserna i första hand genomförs med snabba trådlösa förbindelser.

74 Bredbandsprojektet ska utvärderas 2012. Då ska man även bedöma hur väl de anslag som har beviljats för bredbandsprojekt i glesområden räcker till. Samtidigt fastställs även vilka åtgärder som behövs för att säkerställa att slutanvändarnas och kommunernas kostnader hålls på en rimlig nivå.

75 För att ett bredbandsprojekt ska gå framåt är det viktigt att så många hushåll som möjligt ansluter sig till det nät som ska byggas. Intresset för att ansluta sig påverkas i sin tur av hur bra bild slutanvändarna har av de tjänster som tillhandahålls. Bristfällig information om de tjänster som erbjuds bromsar ibruktageandet av snabba nät både i städerna och i glesområdena.

76 Numera kan redan 43 procent av de hushållen i Finland få en uppkoppling på hundra megabit per sekund om de vill, men bara drygt en procent har skaffat en sådan. Många medborgare och företag nöjer sig med låga hastigheter därför att de inte vet exakt vilka tjänster man kan få med en snabb uppkoppling.

77 Med en snabb och pålitlig bredbandsuppkoppling går det lättare och snabbare att uträtta ärenden elektroniskt. En uppkoppling via optisk fiber möjliggör effektivt distansarbete, snabb dataöverföring och olika underhållningstjänster.

78 Redan den möjlighet att överföra levande bild som följer med en snabb uppkoppling medför många nya användningsmöjligheter. I framtiden kan exempelvis seniorer bo längre hemma, eftersom en del av hälso- och välfärdstjänsterna kan genomföras med videokontakt t.ex. med hjälp av bildrutan på en platt-tv. Då kan till exempel en hemsjukskötare från kundens hem ta kontakt med en läkare eller en kommunal tjänst och hjälpa till med att uträtta ärenden.

79 I olika delar av Finland finns redan fiberandelslag, vars medlemmar har erfarenhet av tjänsterna i snabba nät. De som använder näten är nästan utan undantag mycket nöjda med sina datakommunikationstjänster och deras pris. Dessa positiva erfarenheter borde spridas i resten av landet.

80 Den höjning av konkurrenskraften som ett bättre bredband möjliggör, blir verklighet om efterfrågan på snabba uppkopplingar ökar i samma takt som utbudet. Efterfrågan på snabba uppkopplingar kan stimuleras genom marknadsföring men också med olika kommunikationspolitiska instrument.

81 Staten har uppmuntrat skattebetalarna att utnyttja hushållsavdraget för bredbandsuppkopplingar genom att utvidga avdragsrätten till köp av tjänster för installation och underhåll av kommunikationstekniska anslutningar samt användarhandledning. Möjligheten att sprida hushållsavdraget på flera år eller att bevilja ett avdrag i form av ett fixt belopp kunde öka användningen av avdragsrätten.

82 Den förbättring av infrastrukturen för elektronisk kommunikation som ska genomföras före år 2015 kommer att lyfta Finland till den internationella täten i fråga om snabba uppkopplingar. Vi måste försöka dra full nytta av denna utveckling genom att se till att det samtidigt uppstår tjänster, som utnyttjar de möjligheter som snabba uppkopplingar ger.

5. Digitala tjänster och digitalt innehåll

83 Den offentliga förvaltningen spelar en central roll när det gäller att staka ut informations-samhällets framtid och producera vardagens tjänster för medborgare och företag.

84 De viktigaste åtgärderna inom den offentliga förvaltningen för att utveckla den elektroniska ärendehantering och serviceproduktionen är att utveckla servicehelheterna för elektronisk ärendehantering, skapa en lagstiftning som stöder detta arbete samt planera och genomföra en samservice med flera kanaler (SADe-programmet).

85 Utgångspunkten när man utvecklar digitala tjänster bör vara att de ska vara lätta och säkra att använda. Ett betydande utvecklingsarbete pågår för att förbättra tillgången på elektroniska tjänster inom hälsovården, utveckla inlärningsmiljöer, stärka den teoretiska och praktiska kompetens som den digitala världen kräver och utveckla redskap för aktivt medborgarskap.

86 Kulturellt innehåll och kulturella tjänster har en nyckelställning i informations-samhället. I informations-samhället är en allt större del av innehållet digitalt, och tack vare konvergensen kan de distribueras i många olika former till olika slags terminaler och via olika distributionskanaler. Sannolikt kommer även nya sätt att uttrycka sig och nya former av kultur att utvecklas. Digitaliseringen gör det möjligt att dela innehåll effektivare än förr och att ta i bruk nya produktions- och distributionsmetoder.

87 Det finanspolitiska ministerutskottet antog i mars 2009 ett ställningstagande om att främja elektronisk ärendehantering och påskynda informations-samhällets utveckling. Som mål ställdes att den elektroniska ärendehantering ska utvecklas så, att medborgare och företag före ingången av år 2013 har tillgång till åtminstone alla centrala offentliga tjänster i elektronisk form.

88 Finansministeriet startade i april 2009 på grundval av regeringens ställningstagande ett program för att påskynda elektronisk ärendehantering och elektronisk demokrati (SADe-programmet). Programmet ska pågå till 2014. Det finanspolitiska ministerutskottet beslutade i juni 2009 och i februari 2010 om riktlinjer för åtgärder för att genomföra programmet.

89 Till de frågor som bör utredas hör bland annat ett gemensamt elektroniskt tidsreservations-system för den offentliga förvaltningen, en allmän rådgivningstjänst för medborgarna samt utvecklingen av portalerna Suomi.fi och FöretagsFinland. Dessutom främjas användningen av distansservice och elektronisk fakturering.

90 I SADe ingår även införandet av ett elektroniskt ärendekonto för medborgare. Ärendekontot är en interaktiv kommunikationskanal för elektronisk ärendehantering avsedd för myndigheterna, befolkningen och olika tjänsteleverantörer. Via ärendekontot kan myndigheterna delge medborgarna beslut och tillkännagivanden elektroniskt i stället för den nuvarande kommunikationen på papper, och medborgarna kan kommunicera med myndigheterna i enlighet med principen om att få all service över en disk. Ärendekontot erbjuder också användarna en informationssäker elektronisk postlåda.

91 Systemet med ärendekonton för medborgarna tas fram av Statskontoret, som kommer att ställa det till hela den offentliga förvaltningens, dvs. såväl de statliga myndigheternas som till kommunernas, förfogande. Ärendekontot öppnas i slutet av år 2010, och det tas i bruk stegvis under år 2011. I utvecklingen av kontot har arbets- och näringsministeriet, Folkpensionsanstalten (FPA), befolkningsregistercentralen, magistraterna, städerna Uleåborg och Vanda samt Finlands Kommunförbund deltagit. Ju snabbare olika myndigheter och andra tjänsteleverantörer ansluter sina tjänster till systemet, desto snabbare kan medborgarna börja dra nytta av fördelarna med elektronisk ärendehantering. Ärendekontot ska utvecklas så att även de privata tjänsteleverantörer som producerar tjänster åt den offentliga förvaltningen kan använda kontot som kommunikationskanal.

92 Medborgarnas ärendekonto ska bli en del av portalen Suomi.fi, som är den gemensamma webbadressen för den offentliga förvaltningens webbtjänster. Portalen presenterar information som är viktig i medborgarnas vardag och som produceras av organisationer inom den offentliga förvaltningen eller av organisationer som kompletterar deras verksamhet. Innehållet i Suomi.fi består av uppdaterad information, tjänster för ärendehantering, blanketter, lagar och nyheter. En reviderad version har publicerats i oktober 2010.

93 Användargränssnitten för portalen Suomi.fi och dess söktjänster lyfter fram ärendetjänsterna för medborgarna. Portalen upptar också länkar till kommunernas webbsidor och ärendetjänster och till blanketter. Dessutom kommer en servicekarta över de offentliga tjänsterna att införas. Portalen innehåller också ny information om bland annat tjänster för äldre.

94 Webbtjänsten FöretagsFinland förnyas vid årsskiftet 2010/2011. I den förnyade webbtjänsten ska de offentligt finansierade företagstjänsterna och deras elektroniska versioner införas med hjälp av länkar. Till en början ska en servicehelhet för dem som grundar ett företag och en servicehelhet för arbetsgivare införas på webbplatsen.

95 I projektet för en elektronisk miljö för deltagande är målet att skapa en mångsidig webbmiljö för deltagande och inflytande som är gemensam för statsförvaltningen, kommunerna och riksdagen. Via denna ska befolkningen kunna ta del av information om pågående beredning och få tillgång till kanaler för att inverka på beredningen. De första tjänsterna tas i bruk under år 2011. Målet är att öka växelverkan mellan folket, förvaltningen, beslutsfattarna och olika intressegrupper. Dessutom ska det bli lättare att mångsidigt höra individer och grupper i olika frågor.

96 Servicehelheten för den som grundar ett företag befinner sig i den förberedande utredningsfasen. Mål med projektet är att den som överväger att bli företagare och den som grundar ett företag ska ha tillgång till mångsidigare och mera lättanvända elektroniska tjänster i flera kanaler före utgången av 2013. På webbplatsen FöretagsFinland ska den som överväger att bli företagare erbjudas rådgivning och tjänster för att grunda och starta ett företag.

97 I utredningsskedet ingår i SADe även en servicehelhet för arbetsgivare. Till dess målgrupp hör företag och organisationer samt hushåll som planerar att anställa en arbetstagare eller redan fungerar som arbetsgivare.

98 I Finland finns en välfungerande infrastruktur för stark autentisering. Den nya lagen om stark autentisering och elektroniska signaturer trädde i kraft i september 2009. Stark autentisering eller elektronisk signering behövs bland annat i sådana tjänster där man kan utföra olika rättshandlingar såsom sluta avtal eller kontrollera personuppgifter. Av de identifieringsverktyg som används för närvarande uppfyller bankernas identifieringssystem (TUPAS) och det medborgarcertifikat som Befolkningsregistercentralen beviljar definitionen på stark autentisering. Det första mobilcertifikatet har även blivit godkänt.

99 En leverantör av tjänster för stark autentisering ska göra en skriftlig anmälan till Kommunikationsverket, som övervakar att leverantören följer de bestämmelser i lagen som gäller tjänsternas kvalitet. Förhoppningen är att lagen ska bidra till att allt mera avancerade e-tjänster utvecklas och att utbudet av e-tjänster ökar, eftersom sådana tjänster ofta kräver tillförlitlig identifiering av användaren.

100 Kommunikationsverket upprätthåller på sin webbplats en förteckning över de tjänsteleverantörer som har lämnat anmälan, och enskilda kan använda listan för att kontrollera om leverantören av en identifieringstjänst har lämnat anmälan. På så sätt kan medborgarna enkelt ta reda på vilka tjänsteleverantörer som åtminstone i princip kan anses pålitliga.

101 I samband med Delegationen för vardagens informationssamhälle fungerar en arbetsgrupp med uppgift att utveckla den elektroniska identifieringen. Arbetsgruppen har främjat samarbetet mellan olika aktörer inom elektronisk identifiering. I gruppen har representanter för näringslivet, den offentliga förvaltningen och de viktigaste bankerna samt telebolagen ingått.

102 För att främja nya digitala tjänster behövs även lösningar som inte är bundna till bankernas identifieringssystem. Till exempel det mobilcertifikat som teleoperatörerna tillsammans har utvecklat kommer att bli ett redskap för stark elektronisk autentisering.

103 Att våra informationslager utnyttjas, vidareförädlas och återanvänds så effektivt och mångsidigt som möjligt kommer i framtiden att höra till de viktigaste framgångsfaktorerna för samhället och samhällsekonomin.

104 Offentlig information som produceras med skattemedel måste vara lätt tillgänglig så att den kan användas av medborgarna, företagen och den tredje sektorn samt internt inom den offentliga förvaltningen. Avgifter som tas för informationen får inte hindra att informationslagren utnyttjas effektivt.

105 Genom att göra den offentliga informationen öppen skapar vi förutsättningar för innovationer och nya digitala tjänster som underlättar befolkningens vardag. För företag och organisationer innebär öppnandet av informationslagren nya verksamhetsmöjligheter. Även om det ännu finns rätt lite forskningsbaserad kunskap om de ekonomiska och samhällsliga konsekvenserna av att den offentliga informationen öppnas, finns det redan nu klara indikationer om att förädlingen av den offentliga informationen till tjänster, affärsverksamhet och forskning ökar betydligt, när informationen är öppen och lättillgänglig.

106 Arbetsgruppen som främjar den offentliga informationens tillgänglighet i vardagens informationssamhälle föreslog i en mellanrapport publicerad i juni 2010 att regeringen fattar ett tydligt politiskt beslut om att den offentliga informationen ska öppnas för avgiftsfritt vidareutnyttjande. Offentligt informationsmaterial bör extensivt och med enhetliga användningsvillkor göras tillgängligt för offentliga och privata aktörer för förädling.

107 Det måste vara enkelt och billigt att lämna ut informationen, och användningsvillkoren bör vara så enhetliga och få som möjligt. Enligt arbetsgruppen är det den offentliga sektorns uppgift att skapa sådana gränssnitt, att informationen är tillgänglig fortlöpande i maskinläsbar form enligt självbetjäningens principen. Det fritt tillgängliga materialet ska enligt förslaget tillhandahållas som rådata, medan man för att skraddarsy eller välja information kan ta en avgift.

108 I statsminister Mari Kiviniemis regeringsprogram från juni 2010 finns inskrivet att regeringen ska fatta principiella beslut som gör det möjligt att öppna och få tillgång till information inom den offentliga sektorn utan att datasekretessen äventyras.

109 En arbetsgrupp tillsatt av finansministeriet med en mandatperiod som löper ut vid utgången av 2011 går igenom och bedömer den lagstiftning som reglerar den offentliga informationens tillgänglighet samt övriga förutsättningar för att öppna informationen. Ett av målen är att var och en kan se och använda sådana uppgifter i offentliga informationslager som gäller honom eller henne själv.

110 Arbetsgruppen för vardagens informationssamhälle rekommenderar att flera pilotprojekt startas. Pilotprojekten ska samla erfarenhet bland annat av att samla in och dela data, av redskap för att öppna och förädla information och av att prissätta och lämna ut information. Arbetsgruppen rekommenderar ett försök där en öppnare policy för avgifter och användarrättigheter ska tillämpas på Lantmäteriverkets terrängdatabas och kartor produceras utgående från databasen. Detta är ett betydelsefullt projekt nationellt.

111 I fråga om webbfaktureringen har regeringen satt som mål att staten från början av 2010 ska ta emot endast elektroniska fakturor. Olika aktörer har i samarbete utvecklat marknaden för webbfaktureringstjänster genom att främja de elektroniska kommunikationsnätens interoperabilitet i enlighet med förslag från Arbetsgruppen för elektronisk fakturering.

112 Införandet av webbfakturering och en realtidsekonomi som grundar sig på webbfakturering måste i fortsättningen främjas allt kraftfullare för att höja produktiviteten inom alla sektorer. Särskilt sm-företagen och kommunerna bör genom rådgivning och information spurras att övergå till elektronisk ekonomiförvaltning.

113 I och med digitaliseringen av informationssamhället blir det allt viktigare att utveckla produkter och tjänster så att de blir tillgängliga och lätta att använda. Alla medborgare bör ha rätt att använda en mångsidig informations- och kommunikationsteknik samt informationssamhällets tjänster oavsett kompetens, eventuella funktionsnedsättningar, ålder och hemvist.

114 Man har arbetat för att förbättra kommunikationstjänsternas tillgänglighet bland annat genom åtgärdsprogrammet Mot tillgänglig kommunikation som publicerades 2005. Programmet har främjat växelverkan mellan myndigheterna, tjänsteleverantörerna och användarna. Dessutom har det fäst uppmärksamhet vid vikten av television med tillgängligt innehåll.

115 Ett nytt åtgärdsprogram för ett tillgängligt informationssamhälle är under beredning. I detta åtgärdsprogram betonas kraftigt vikten av att de elektroniska tjänster som skapas är tillgängliga och tillhandahålls i flera kanaler. Programmet kommer att omspänna åren 2011–2015.

116 För det finländska informationssamhället är det utomordentligt viktigt att säkra goda förutsättningar för inhemsk produktion av innehåll för elektroniska medier.

117 Digitaliseringen av de finska tv-sändningarna åren 2007 och 2008 har varit till stor nytta för befolkningen och samhället. I och med digitaliseringen flerdubblades antalet kanaler samtidigt som den geografiska täckningen ökade och det uppstod en helt ny marknad för betal-tv. Befolkningens geografiska jämlikhet ökade när områdena med tv-skugga minskade och sändningarnas täckning utsträcktes till nästan alla hushåll i Finland. Digitaliseringen har skapat en växande marknad för betal-tv i Finland. Dess värde är för närvarande över 200 miljoner euro.

118 I och med de nya distributionskanalerna, innehållstjänsterna och förtjänstmodellerna fortsätter det totala utbudet av medieinnehåll att öka. Detta innebär att det internationella innehållet och de internationella aktörernas andel accentueras. Samtidigt försämras verksamhetsbetingelserna för nationell innehållsproduktion. Det är därför viktigt att skapa användarfokuserade tillvägagångssätt och ett samarbete mellan aktörerna i branschen som sörjer för produktionen av och tillgången till innehåll avsett för finländare.

119 Den inhemska innehållsproduktionen är mycket beroende av de programköp som görs av tv- och radioaktörer stationerade i Finland och av de finländska dagstidningarnas och tidskrifternas framgång. När publiken fragmenteras och konkurrensen hårdnar blir det tydligt att de traditionella medieföretagens möjligheter att finansiera inhemsk innehållsproduktion kommer att bli svagare. Därför är det viktigt att utveckla modeller för finansiering av finländsk innehållsproduktion.

120 Vi bör arbeta för att öppna de arkiv som innehåller vår finländska innehållsproduktion och vårt kulturarv, så att de kan utnyttjas bättre av befolkningen. Till exempel kan vi effektivisera användningen av Rundradions bild- och ljudmaterial, som fungerar som nationens minne, bland annat genom att som i övriga nordiska länder införa en avtalslicens för arkivmaterial som löser upphovsrättsliga problem.

6. Informationssystemens interoperabilitet

121 Utvecklingen av informationssamhället kräver vilja att förnya sig och beredskap att göra systemiska förändringar som stöder nätverksorienterade tillvägagångssätt. Inom den offentliga sektorn har ministeriernas, de statliga ämbetsverkens och kommunernas traditionella autonomi och självstyrelse i viss mån bromsat utvecklingen av informationssamhället och därmed även en del av dess fördelar.

122 På grundval av regeringens ställningstagande från juni 2009 har finansministeriet inom ramen för Programmet för att påskynda elektronisk ärendehantering och elektronisk demokrati (SADe-programmet) inlett åtgärder som syftar till att utveckla interoperabiliteten mellan hela den offentliga förvaltningens (staten, kommunerna, FPA, den indirekta offentliga förvaltningen) informationssystem genom att planera en övergripande arkitektur för systemen.

123 Målet är att ta i bruk en gemensam övergripande arkitektur för den offentliga förvaltningen, öppna gränssytor och delade basregister och informationslager. Med enhetliga arkitekturer för information och informationssystem och nationella informationssystem för centrala tjänster kan kostnaderna sänkas och resurser frigöras för att utveckla verksamheten.

124 Regeringen framlade i november 2010 för riksdagen en proposition (RP 246/2010) med förslag till lag om styrning av informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen (informationsförvaltningslagen). Enligt förslaget ska en gemensam arkitektur för hela den offentliga förvaltningen utvecklas och delvis bindande föreskrifter gällande arkitekturen utfärdas. Finansministeriet ska svara för den allmänna styrningen av informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen, och varje ministerium ska svara för informationsförvaltningen inom sitt eget förvaltningsområde.

125 Förslaget ålägger myndigheterna inom den offentliga förvaltningen att planera och beskriva sin övergripande arkitektur så att interoperabiliteten mellan informationssystemen inom den offentliga förvaltningen kan säkerställas. Ministerierna ska sörja för att beskrivningar och specifikationer som rör interoperabiliteten hos informationssystemen inom ministeriets förvaltningssektor sammanställs och underhålls.

126 Enligt förslaget ska en myndighet inom den offentliga förvaltningen sträva efter att använda information från befolkningsdatasystemet, föreningsregistret, handelsregistret, stiftelseregistret, fastighetsdatasystemet och företags- och organisationsdatasystemet, ifall myndigheten behöver sådan information i sin verksamhet. Avsikten med denna bestämmelse är att informationen som används är korrekt och att överlappande dataregister inte uppstår. Samtidigt innebär det besparingar i de totala kostnaderna inom förvaltningen.

127 Med stöd av den föreslagna lagen ska statsrådet genom förordningar kunna reglera de gemensamma informationstekniska lösningar som antingen är en förutsättning för att de elektroniska tjänsterna ska kunna genomföras eller stöder en anslutning till ärendehanteringssystemet. Likaså ska statsrådet kunna reglera i vilken omfattning de informationstekniska lösningarna måste användas.

128 Överföringen av statens beslutsfattande om arkitekturen för data och informationssystem på koncernnivå till finansministeriet är under beredning. Som en del av beredningen ska man skapa strukturer och en verksamhetsmodell för specificering och upphandling av informationssystemtjänster som är gemensamma för staten och kommunerna samt för ordnandet av underhållet.

129 Som ett led i finansministeriets program SADe har man tillsatt en arbetsgrupp för att planera grundandet av en organisation som ska svara för den operativa produktionen samt underhållet av kommunernas och statens gemensamma OffIT-lösningar. Arbetsgruppen bereder även den lagstiftning som ska reglera organisationens behörighet.

130 Arbetsgruppen har berett ett förslag till lag om en IT-servicecentral för den offentliga förvaltningen. IT-servicecentralens uppgift är enligt förslaget att producera och underhålla data- och kommunikationstekniska tjänster och system som är gemensamma för hela den offentliga förvaltningen samt att samordna och genomföra olika åtgärder för att utveckla dessa tjänster och system.

131 Servicecentralen ska tillhandahålla sina tjänster för hela den offentliga förvaltningen (staten, kommunerna, Folkpensionsanstalten). Det centrala syftet med att grunda den nya servicecentralen är att skapa en gemensam tjänsteleverantör för hela den offentliga förvaltningen, vilken hittills har saknats, och att öka produktiviteten genom att eliminera överlappande projekt och koncentrera expertisen.

132 Avsikten med servicecentralen är att förbättra informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen och att göra den offentliga förvaltningens informationslager och användningen av dem effektivare och produktivare. I detta syfte ska centralen i hela landet tillhandahålla de gemensamma data- och kommunikationstekniska lösningar och tjänster som kundbetjäningen, informationsförvaltningen, användningen av informationslager och interoperabiliteten hos informationslagren förutsätter.

133 Servicecentralen avses juridiskt bli ett offentligrättsligt verk som fungerar enligt företagsekonomiska principer likväl utan att eftersträva vinst. Den ska höra till finansministeriets ansvarsområde, och dess verksamhet ska styras och övervakas av staten, kommunerna och Folkpensionsanstalten tillsammans.

134 I samband med rambeslutet behandlar regeringen 2011 en plan om en övergripande organisationsmodell för IT-förvaltningen. I detta sammanhang avgörs frågan om en IT-servicecentral för den offentliga förvaltningen.

7. Social- och hälsovård

135 År 2008 uppgick utgifterna för hälsovården i Finland till 15,5 miljarder euro, vilket är 8,4 procent av bruttonationalprodukten. Per invånare var utgifterna 2 908 euro. Den offentliga finansieringens andel av de totala hälsovårdsutgifterna var 74,2 procent (*OECD Health Data 2010*). Särskilt inom den kommunala ekonomin förväntas digitaliseringen av hälsovårdstjänsterna föra med sig såväl bättre service som betydande kostnadsbesparingar.

136 Social- och hälsovården har en stor gränsyta mot medborgarna. Ett friktionsfritt samarbete inom social- och hälsovården är viktigt särskilt med tanke på den åldrande befolkningen, mentalvården och missbrukarvården samt barn och unga som hotas av utanförskap. Målet är att sänka eller riva barriärer.

137 När befolkningen åldras kan informations- och kommunikationstekniken användas för att underlätta för seniorer att bo hemma och klara sig självständigt så länge som möjligt. Detta förutsätter att nya verksamhetsformer utvecklas inom serviceproduktionen.

138 Utvecklingen av informationsförvaltningen inom social- och hälsovården, som visat sig vara mycket komplicerad, framskrider i etapper. Den nationella förvaltningen av patientdata (KanTa-tjänsterna) har nått fram till genomförandefasen. Informationsförvaltningen inom socialvården håller på att övergå från definition till pilotering. Utvecklingen av medborgarnas elektroniska social- och hälsovårdstjänster har inletts inom ramen för SADe-programmet.

139 De digitala KanTa-tjänsterna (eArkiv, eReceipt och eBese) gör aktuella patientdata tillgängliga i vårdsituationer. Arkitekturen baserar sig på nationella informationslager med originaldata, till vilka behöriga har åtkomst via öppna gränssnitt. Bestämmelser om hur

tjänsterna ska genomföras och om skyldigheten att ansluta sig till dem finns i två olika lagar (klientuppgiftslagen 159/2007, lagen om eRecept 61/2007).

140 Tjänsten eArkiv gör det möjligt att med patientens tillstånd hämta patientdata från andra enheter inom hälsovården och att spara patientdata i arkivdugligt format. Tjänsteleverantörerna inom den offentliga förvaltningen är skyldiga att ansluta sig till eArkiv, medan tjänsteleverantörerna inom den privata sektorn bör ansluta sig om de använder elektronisk arkivering.

141 De elektroniska recepten, det vill säga eRecepten, sparas i ett nationellt receptcenter, där apoteket hämtar uppgifter om ordinationen och inför leveransuppgifter när patienten tar ut medicinen. I receptcentret samlas uppgifter om patientens hela medicinering, vilket i hög grad kommer att öka läkemedelssäkerheten. Systemet har tagits i bruk i Åbo, och till övriga orter börjar man utsträcka systemet 2011.

142 Med tjänsten eBese kan medborgarna se på sina egna recept och patientdata, administrera sina medgivanden och nekanden, förbjuda donationsingrepp och skriva ett vårdtestamente.

143 Tjänsterna i KanTa används via hälsovårdsorganisationernas egna informationssystem. Patientdatasystemens uppgift är att skicka information till KanTa enligt ett fastställt standardformat. De ska också kunna hämta och visa information som har införts i KanTa via andra system. Patientdatasystemen ska även sörja för användaradministrationen och andra krav i samband med hanteringen av klientuppgifter. För apotekens del svarar elektroniska apotekssystem för uppkopplingen mot receptcentret.

144 Specifieringen och ibrukttagandet av KanTa-tjänsterna sker i etapper, så att man börjar med att ta i bruk eRecept. Även eArkiv tas i bruk etappvis på så sätt att man före utgången av en övergångstid (för den offentliga sektorn 9/2014 och för den privata 9/2015) börjar arkivera grundläggande information som definieras genom en förordning och överföra information mellan olika registerförare. Tjänsten eBese, som riktar sig till hela befolkningen, genomförs i takt med att de övriga tjänsterna tas i bruk. Datainnehållet i eArkiv utvidgas stegvis genom förordningar.

145 De nuvarande mycket fåtaliga telemedicinska funktionerna ska i fortsättningen integreras i den elektroniska informationsförvaltningen för den nationella hälsovården och i den normala hälsovården. Telekonsultationerna blir till exempel normala videokonferenser. Hur konsultationerna inom teleradiologin, telepatologin och teledermatologin ska ordnas utreds som en del av den nationella lösningen för diagnostisk avbildning.

146 Projektet epSOS, som stöds av EU-kommissionen, har som mål att eRecepten och de viktigaste patientuppgifterna ska kunna överföras mellan EU-länder. Finland och Tornedalen kommer tillsammans med motsvarande område i Sverige att ingå i ett pilotprojekt för elektroniska recept. Enligt planerna ska pilotförsöket inledas 2011. Receptcentret och eArkiv, som upprätthålls av FPA, kommer att fungera som nationella kontaktställen.

147 En övergripande arkitektur för elektroniska hälsovårdstjänster till medborgarna bereds som en del av finansministeriets SADe-projekt, och den anpassas efter KanTa-arkitekturen, arkitekturen för elektronisk ärendehantering inom den offentliga förvaltningen samt regionala arkitekturer.

148 Inom SADe-programmet pågår även en förutredning om servicehelheten Min hälsa. Syftet med denna servicehelhet är att ge individen redskap för att ta ett större ansvar för sin egen hälsa. Den ska också förbättra individens möjligheter att delta i genomförandet av de social- och hälsovårdstjänster som han eller hon behöver. På så sätt minskar belastningen på hälsovårdsorganisationerna, och vårdpersonalen får mera tid för det egentliga patientarbetet.

149 Målet med servicehelheten Min hälsa är att förbättra befolkningens hälsa, förebygga sjukdomar och stödja klientorienterad vård genom att utnyttja sådana personuppgifter och uppgifter om hälsotillstånd och funktionsförmåga som klienten själv har antecknat i mappen hälsa och välbefinnande och sådan information om hälsa, sjukdom, och sjukdomsbehandling som vårdanställda producerar för klienten. När förundersökningen har slutförts tas beslut om fortsättningen.

150 Inom SADe-programmet pågår även en förutredning om servicehelheten Medborgarens välfärdstjänstplanering, vars mål är att producera trygga elektroniska tjänster som var och en kan använda för att hitta de social- och hälsovårdstjänster som passar honom eller henne bäst, bli användare av dessa tjänster, göra tidsreservationer och kommunicera med serviceorganisationerna genom elektroniska meddelanden.

151 Målet är att processen för klientens välfärdstjänster ska planeras, styras och genomföras effektivare och att det traditionella expertarbetet, i den utsträckning det är lämpligt, ska ersättas med elektroniska tjänster. Servicehelhetens produktivitetspotential är i synnerhet för kommunerna tämligen stor, och den kommer att skattas genom kostnads-nyttoanalyser i samband med förundersökningen. När förundersökningen har slutförts tas beslut om fortsättningen.

152 Med tanke på genomförandet av servicehelheterna inom social- och hälsovården är det viktigt att samtidigt säkerställa såväl att den offentliga förvaltningen får en gemensam infrastruktur för elektronisk ärendehantering som att KanTa-tjänsterna inom hälsovården (eArkiv, eRecept, eBese) genomförs.

8. Utbildning och informationssamhällsforskning

153 Utvecklingen inom informations- och kommunikationstekniken inverkar i hög grad på sätten att producera, förmedla och använda utbildning, forskning och kultur.

154 När den elektroniska ärendehantering blir vanligare behöver hela befolkningen tillräcklig digital kompetens och mediekompetens. Sådan kompetens är också en förutsättning för att informations- och kommunikationstekniken ska kunna utnyttjas på bred front överallt i arbetslivet.

155 I informationssamhället är det viktigt att se till att barnen och de unga får tillräckliga kunskaper och färdigheter för att i framtiden kunna fungera i en digital miljö. Det här förutsätter att barnens vårdnadshavare, lärare och andra fostrare får en bättre IT-kompetens och bättre färdigheter att använda digitala tjänster, blir mera insatta i mediefostran och får ett större socialt kapital.

156 De unga har delvis ett annat sätt att lära än de äldre åldersgrupperna. Att använda visuella och multimediala grepp, samarbeta och dela information är naturliga tillvägagångssätt bland de unga. En god undervisning bör utnyttja den här inriktningen så att den blir ett stöd för inlärningen.

157 Nya pedagogiska verksamhetsmodeller och metoder erbjuder möjligheter som ännu till stor del har förblivit outnyttjade inom utbildningen. En utmaning är att förnya lärarutbildningen så, att de blivande lärarna lär sig utnyttja informations- och kommunikationstekniken både som stöd för undervisningen och inlärningen och i annan verksamhet.

158 Det finns stora skillnader mellan skolorna i fråga om användningen av informations- och kommunikationsteknik. Den differentiering av skolorna som sakta ökar hotar att försvaga de hittills goda inlärningsresultaten inom den grundläggande utbildningen.

159 I grundutbildningen för undervisningspersonal borde fokuseringen på användningen av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen ökas betydligt. Målet är att alla som får lärarexamen under sina studier får likvärdiga grundläggande färdigheter i att utnyttja informations- och kommunikationsteknik i undervisningen. Alla som arbetar som lärare bör även underhålla denna kompetens.

160 De läromedel som används i skolor och vid andra läroanstalter består fortfarande nästan uteslutande av tryckt material, såsom text- och arbetsböcker. En stor ökning av andelen elektroniska läromedel och annat elektroniskt material (e-läromedel, spel och simulationer) är nödvändig. Även distansundervisningen måste utnyttjas till fullo exempelvis i gymnasieundervisningen.

161 För att stödja interoperabiliteten och kundvänligheten hos den infrastruktur som används inom utbildningen, behövs en specificering av en övergripande arkitektur. I en sådan specifikation beskrivs hur de olika elementen i arkitekturen – organisationerna, aktörerna, verksamhetsprocesserna, informationen, informationssystemen och de tekniska lösningarna – är relaterade till varandra och fungerar tillsammans som en helhet.

162 Projektet Informations- och kommunikationsteknik i skolans vardag som sorterar under Delegationen för vardagens informationssamhälle inleddes våren 2008. I projektet, som är gemensamt för kommunikationsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen och näringslivet, deltar 12 skolor i olika delar av Finland. Målet är att skapa innovativa modeller för att utnyttja informations- och kommunikationstekniken i undervisningen och inlärningen. De goda tillvägagångssätt, pedagogiska modeller och tekniska lösningar som projektet ger upphov till ska spridas nationellt och internationellt.

163 Projektet Informations- och kommunikationsteknik i skolans vardag drivs i nära samarbete med ett annat projekt kallat Undervisningsteknologi i skolans vardag (OPTEK), där man utvecklar nya lösningar och modeller för användningen av informations- och kommunikationsteknik samt elektroniska medier i skolorna.

164 Inom finansministeriets program SADe pågår en förutredning för en webbaserad servicehelhet för inlärning, vars syfte är att producera tjänster som på ett heltäckande sätt stöder studier, sökande till studier, inlärning och karriärplanering utifrån principen om livslångt lärande.

165 Tjänsten ska samla den viktigaste informationen om hur man söker inträde till olika utbildningar, om olika utbildningsanstalter och om de aktörer som tillhandahåller utbildningstjänster. Information om avlagda studier, examina och kurser ska sparas i ett särskilt register. Tjänsten ska bland annat kunna användas av personer som ämnar utbilda sig, producenter av utbildningstjänster, arbetsgivare och den offentliga förvaltningen. När förundersökningen har slutförts tas beslut om fortsättningen.

166 Den snabba förändringstakten i informationssamhället för med sig ett ständigt behov av tvärvetenskaplig forskningsbaserad kunskap om informationssamhället. Utvecklingen av utbildningen kräver såväl rent pedagogisk forskning som forskning om informations- och kommunikationsteknikens inverkan på inlärningen.

167 Den finländska forskningen och den forskningsinfrastruktur som stöder forskningen är på hög nivå internationellt. Vårt forsknings- innovationssystem kräver likväl även i fortsättningen satsningar på forskning och toppkunnande inom informations- och kommunikationstekniken.

168 Finland deltar redan nu aktivt i arbetet med att utveckla en europeisk elektronisk forskningsmiljö. En e-infrastruktur för forskningen består av ett datanät som förenar forskningsmiljöer och forskare, hypereffektiva superdatorer, grid-miljöer, datatjänster och olika slags forsknings- och mätutrustning.

169 Det elektroniska informationsmaterialet får en allt större roll både som underlag för forskningen och som forskningsprodukter. För att informationsmaterial ska kunna utnyttjas effektivare krävs åtgärder för att förbättra accessibiliteten, tillgängligheten och lagringen.

170 Inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde pågår flera utvecklingsprojekt vars gemensamma syfte är att höja barnens och de ungas digitala kompetens och medieläskunnighet. Projekten utgår från idén om att lära genom att göra, och de har som mål att ge de unga förutsättningar för att engagera sig i samhällsfrågor och göra sin röst hörd i frågor som gäller dem själva.

171 I samarbete med ungdomscentralen i Uleåborg har man grundat ett samordnings- och utvecklingscentrum för informations- och rådgivningstjänster riktade till unga. I verksamheten ingår en kommunal kanal där de unga kan komma med initiativ, och ett system där de kan föra fram sina åsikter. Informations- och rådgivningsservicen omfattar 273 kommuner, och systemet för initiativ och åsiktsyttringar används i 120 kommuner. Föreningen Luckan får stöd för att ordna servicen på svenska.

172 I samarbete med Helsingfors stads ungdomscentral har man grundat ett nationellt centrum för ungdomsarbete på webben. Dess projekt Netari.fi har utbildat 80 arbetstagare i olika delar av Finland för ungdomsarbete på Habbo Hotel och IRC-Galleria.

173 Barnens Parlament i Finland upprätthåller ett nationellt barnparlament som grundar sig på en avancerad miljö för webbmöten. Barnparlamentet är sammansatt av 8–13-åriga ledamöter som representerar 240 kommuner. Kring Barnens parlament byggs en nationell virtuell ungdomsgård, som ger alla unga tillgång till olika tjänster.

174 I enlighet med sitt principbeslut om främjandet av demokratin i Finland har statsrådet infört ett åläggande om att utreda hur elektronisk röstning via webben på ett smidigt sätt kan testas till exempel i samband med en kommunal folkomröstning eller som ett separat projekt. Finlands Ungdomssamarbete Allians genomför strax före riksdagsvalet 2011 projektet Ungdomsval för åttonde gången. Projektet, som genomförs via flera kanaler, syftar till att höja röstningsaktiviteten bland ungdomar i åldern 13–17, lyfta fram valteman som är viktiga för de unga och erbjuda både skolorna och de unga redskap för att ge riksdagsvalet uppmärksamhet. Webbröstningen ska testas i ungdomsvalet våren 2011. Försöket genomförs av Suomen Verkkodemokratiaseura.

175 Undervisnings och kulturministeriet stöder dessutom den ungdomsverksamhet på nätet som bedrivs av de nationella ungdomsorganisationerna och andra organisationer inom ungdomsarbetet (valtikka.fi, helppimesta.fi, Finlands ungdomsfullmäktiges förbunds webbsidor för ledamöter, Centralen för mediefostran Metka rf osv.). Ministeriet ger även stöd till kommuner som grundar och utrustar mediecentraler för unga och till olika projekt som rör mediefostran.

176 I regeringens proposition om en reform av lagstiftningen om bildprogram (RP 190/2010) föreslås att Statens filmgranskningsbyrå omvandlas till Centret för mediefostran och bildprogram, vars viktigaste uppgift blir att främja mediefostran och barnens mediekompetens i samarbete med andra myndigheter och olika sammanslutningar på området.

177 Biblioteken har genom sina projekt inom mediefostran utvecklat en webbtjänst för barn (Okariino.fi) och en webbplats för mediefostran som upprätthålls av yrkeskunniga biblioteksarbetare (mediakasvatus.kirjastot.fi). Inom projekten har man även ordnat utbildning i mediefostran för biblioteksfolk och producerat studiematerial som stöder medieutbildningen vid biblioteken. Dessutom har man stött Rundradions mediebussturné till biblioteken.

178 För föräldrar samt anställda inom småbarnsfostran har man ordnat utbildningsmöten som bland annat har behandlat digitala spel. En av de arbetsgrupper som sorterar under Delegationen för vardagens informationssamhälle är Medieforumet för barn och unga.

Medieforumet har försökt skapa en helhetsbild av spelens roll i barnens och de ungas vardag. Forumet har också producerat webbplatsen Peliraati.fi, där föräldrar kan ge varandra stöd vid valet av spel.

179 Bibliotekens uppdrag har på kort tid breddats, och det omfattar nu förutom det traditionella materialet i allt högre grad även elektroniskt material. Projektet Det nationella digitala biblioteket (KDK) utvecklar och tar i bruk ett gemensamt kundgränssnitt. Gränssnittet fungerar som en kanal till bibliotekens, arkivens och museernas digitala innehåll och tjänster.

180 Det nationella digitala biblioteket utgör en del av det europeiska digitala biblioteket Europeana. Man främjar bevarandet av material som ingår i kulturarvet samt dokument i digital form genom att planera ett centraliserat system för långtidsförvaring (KDK-PAS).

9. Informationsskydd och säkerhet

181 Vårt samhälle kan inte fungera utan informations- och kommunikationssystem. Nästan alla vitala funktioner i samhället, såsom beslutsfattandet i nationella och internationella organisationer, är knutna till infrastrukturen för information och kommunikation och till informationssystemens funktion.

182 De data- och kommunikationssystem som är nödvändiga för samhällets funktioner måste fungera även under exceptionella förhållanden. Livsviktiga informationslager och data måste kunna säkras, och tillgången till dem måste vara garanterad i alla situationer. Dessutom är det viktigt att gardera sig mot störningar som kan inträffa under normala förhållanden.

183 Internet har blivit oundgängligt för samhället, det vill säga att det hör till de så kallade kritiska infrastrukturerna. De tjänster som företag och enskilda har tillgång till på nätet är livsviktiga. De delar av internet som finns i Finland och de tjänster som tillhandahålls i Finland utgör en del av samhällsstrukturen.

184 En arbetsgrupp tillsatt av kommunikationsministeriet för att undersöka de informations- och kommunikationssystem som är livsviktiga för vårt samhälle publicerade i december 2009 sin slutrapport. Enligt arbetsgruppen måste man säkerställa att de olika näten sammankopplas såväl i fråga om stamnätstrafiken som på terminalnivå till ett enda kommunikationsnät som är tillräckligt finmaskigt. På så sätt blir tjänsterna säkrare särskilt i gleset befolkade områden.

185 I den globala datanätsekonomin kommer en betydande del av hoten och angreppen mot informationssäkerheten från platser utanför landets gränser. För att kunna avvärja dessa hot måste vi, förutom omfattande beredskap och fungerande internationella samarbetsnät, också ha framförhållning i vårt sätt att arbeta och förmåga att tolka svaga signaler.

186 Statsrådets säkerhetsnätprojekt (TUVE) har till syfte att trygga att säkerhetsmyndigheternas kritiska datanät fungerar även vid undantagsförhållanden. Detta stöder en förbättring av funktionssäkerheten hos den kritiska infrastrukturen.

187 Medborgarna bör kunna uppleva det som säkert att uträtta dagliga ärenden på nätet, och alla aktörer på nätet måste kunna lita på att informationssäkerheten fungerar. Men man måste också öka medborgarnas och företagets medvetenhet om riskerna på nätet och om hur nätet används säkert.

188 Statsrådet godkände i december 2008 en ny nationell informationssäkerhetsstrategi för åren 2009–2015. Det konkreta åtgärdsprogrammet i strategin har utarbetats av en informationssäkerhetsgrupp under Delegationen för vardagens informationssamhälle. I gruppen ingår över 20 personer inom den offentliga och privata sektorn som är inflytelserika i informationssäkerhetsfrågor.

189 Den nya strategin för informationssäkerheten fokuserar på tre prioriterade områden: baskunskaper i vardagens informationssamhälle, riskhantering och funktionssäkerhet i fråga om information samt konkurrenskraft och internationellt nätverkssamarbete. Med utgångspunkt i strategin har man för åtgärdsprogrammet valt nio spetsprojekt, där man utvecklar bästa praxis i informationssäkerhetsfrågor.

190 Det program för den inre säkerheten som verkställs av inrikesministeriet stöder informations samhällsstrategin bland annat genom att främja företagssäkerheten och avvärja de risker som användningen av internet och kriminell verksamhet i datanät medför.

191 Inrikesministeriet och polisförvaltningen ska i slutet av 2010 ta i bruk ett gemensamt publikationssystem, som är avsett att bli en dörr till de elektroniska tjänster som tillhandahålls för befolkningen och till en öppen och interaktiv inrikesförvaltning.

192 Vid de ämbetsverk som ingår i inrikesministeriets förvaltningssektor pågår även många stora informationssystemprojekt som kommer att förbättra medborgarnas säkerhet. Till dessa hör polisens system för ärendehantering, beslutsfattande och arkivering ASPO, reformprojektet för informationssystemen för polisärenden VITJA, reformprojektet för nödcentralsystemet TOTI/HAKA och det elektroniska ärendehanterings-, arkiv- och kundbetjäningssystemet UMA.

193 Genom att förse dessa system med gemensamma funktioner strävar man efter att bättre än för närvarande säkerställa att berörda myndigheter utbyter information och får en korrekt lägesbild. Man ska också nå kostnadsbesparingar jämfört med alternativet med separata lösningar för de olika systemen. Dessutom ska man kunna garantera kvaliteten och integriteten i informationshanteringen bättre såväl i kontakten mellan olika myndigheter som i kontakten mellan myndigheterna och medborgarna.

194 Genom inrikesministeriets och dess förvaltningsområdes utvecklingsprojekt för elektroniska tjänster och virtuell närvaro främjas cybersäkerhet och virtuell närvaro. Projektet utvecklar också verksamhetsprocesser som ska säkra kvaliteten på e-tjänsterna.

195 Säkerhetsmyndigheterna har ställt som mål en stark virtuell närvaro bland annat i de sociala medierna. I polisens Facebook-profil finns till exempel 80 000 medlemmar. Polisen har även en virtuell närpolisgrupp, vars uppgift är att utföra synligt polisarbete på nätet.

196 Inrikesministeriets förvaltningsområde utvecklar webbtjänster och bakomliggande system för myndigheterna med syfte att göra det enklare för medborgarna att uträtta sina ärenden och att höja produktiviteten. Förvaltningsområdet kommer att producera tjänster för medborgarnas ärendekonto.

197 I samband med exceptionella väderfenomen som har drabbat Finland under de senaste åren har man lyft fram behovet av en sms-tjänst med vilken ett meddelande från en myndighet kan riktas till personer i ett bestämt geografiskt område i fall där människor är utsatta för exceptionella hot eller faror. Kommunikationsministeriets mål är att myndighetsmeddelanden i sms-form tas i bruk under år 2011.

198 Det finns också skäl att överväga en modifiering av mobilnäten så att SIM-korten i undantagsförhållanden kan fungera även i andra operatörers nät, när den egna operatörens nät inte fungerar.

10. Upphovsrättsliga frågor

199 Digitaliseringen och förändringarna i kommunikationsmiljön medför ett ökat behov att utveckla upphovsrättssystemet. Även kunskapen om upphovsrättigheter, kompetensen att

utnyttja dem och annan upphovsrättslig kompetens blir allt viktigare konkurrensfaktorer och en del av medborgarkompetensen.

200 Det upphovsrättsliga systemet är utsatt för korstryck från olika intressegrupper.

201 En av de viktiga frågorna handlar om att utveckla upphovsrättssystemet så att det sporrar till innovationer inom den digitala världen, till nya affärsmodeller och till delning, användning och exploatering av innehåll via flera kanaler. Klara och enkla verksamhetsmodeller gagnar såväl innehållsproducenterna som användarna, och bland annat en reformering av systemet med kompensationsavgifter borde diskuteras fördomsfritt.

202 Statsrådet fattade i mars 2009 ett principbeslut om en nationell strategi för immateriella rättigheter. I beslutet utstakas riktlinjerna för utvecklingen av upphovsrättigheterna. Enligt dessa riktlinjer ska man satsa på att utveckla rådgivningen och informationen om de immateriella rättigheterna och främja möjligheterna att använda skyddat material.

203 Den olagliga distributionen av material på nätet kan minskas genom att man gör det möjligt att skicka ett meddelande till dem som bryter mot upphovsrätten i datanät. Juridiskt kan detta genomföras genom ändringar i upphovsrättslagen och lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation. Regeringen har redan lämnat sin proposition i ärendet (RP 235/2010) till riksdagen. Förslaget innebär ingen inskränkning av integritetsskyddet eller skyddet av konfidentiella meddelanden, eftersom inga uppgifter om vilket material som har distribuerats utan tillstånd får inkluderas i meddelandet till teleanslutningens abonnent. Information om vem meddelandet har skickats till sparas inte.

204 Den arbetsgrupp som ha utrett parallellsändning har i sin tilläggsutredning (Monikanavajakelun jatkoselvitys [Tilläggsutredning om parallellsändning], UVM:s publikationer 2009:20) konstaterat att hindren för utvecklingen av mobil-tv och tv som sänds på nätet (iptv) är mångfasetterade, och att den nationella lagstiftaren har endast begränsade möjligheter att inverka på problemet, som i fråga om upphovsrättigheterna i grund och botten beror på avtalspraxisen i branschen.

205 I fråga om upphovsrättigheterna förekommer även en skyldighet att överföra program (s.k. must carry). Denna överföringsskyldighet gäller för närvarande kabel-tv-aktörer, som är tvungna att distribuera de nationella tv-kanalerna i sina nät utan ersättning. När distributionen av tv-program sker via allt flera olika distributionsvägar, uppstår ett behov att teknologineutrala avtal om upphovsrättigheterna. I framtiden måste man överväga vilken roll must carry ska ha inom distributionen av tv-program i Finland.

206 Förberedande arbete och diskussioner om upphovsrättigheterna fortsätter på bred bas såväl i Finland som i resten av Europa. Europeiska unionen har inte en enhetlig lagstiftning för upphovsrättigheter och licensering, utan varje medlemsland har sina egna regelverk. Som en lösning har ett separat upphovsrättsdirektiv för elektronisk kommunikation föreslagits. Direktivet ska enligt förslaget bara gälla upphovsrättigheterna på den digitala inre marknaden. Samtidigt bör man främja olika licenseringsmodeller med beaktande av de många olika slagen av elektronisk kommunikation och den elektroniska kommunikationens kulturella uppgifter.

207 När den audiovisuella kulturen går över till digital produktion och distribution, förändras även strukturerna, och det uppstår ett tryck för en reformering av de offentliga stödsystemen.

11. EU:s digitala agenda

208 I det meddelande Europa 2020 som Europeiska kommissionen publicerade i mars 2010 är den digitala agendan ett av sju flaggskepp. Kommissionen publicerade ett separat meddelande om den digitala agendan i maj. Nationellt fördelar sig det ämnesområde som agendan omspannar på många olika förvaltningsområden och samhällssektorer.

209 Digitaliseringen överskrider landsgränserna, vilket erbjuder Finland möjligheter att ta sig förbi de hinder som är typiska för ett litet land i den globala ekonomin. I en digital ekonomi kan tjänsternas volym växa på ett annat sätt. Antalet personer som använder eller vidareutvecklar ett enskilt servicekoncept är helt oberoende av Finlands folkmängd.

210 Finland stöder följaktligen en stärkning av den digitala inre marknaden och en utveckling av snabba elektroniska kommunikationer. Den digitala agendan är ett av nyckelprojekten i den finska EU-politiken åren 2010-2011, och Finland ser agendan som ett viktigt redskap för att öka tillväxten och produktiviteten. Agendan omfattar omkring hundra åtgärder av vilka trettio är motioner.

211 Med hänsyn till den inre marknaden hör bland annat upphovsrättigheterna, den elektroniska handeln och digitala tillvägagångssätt samt den offentliga informationens tillgänglighet till de väsentliga frågorna. Finland stöder strävandena att skapa ett upphovsrättsligt system för EU. Vi bör avancera mot detta mål stegvis genom harmonisering. Finland arbetar för ett system som är balanserat med avseende på konsumentens och användarens intressen och tryggar upphovsmännens utkomst. Även det starka konsumentskyddet i EU måste tryggas. På så sätt ökar befolkningens förtroende, vilket främjar den elektroniska handeln.

212 Finland anser det viktigt att främja användningen av offentligt informationsmaterial. Medlemsstaterna borde komma längre i denna fråga än direktivet om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn kräver. Det är också nödvändigt att revidera direktivet. Informationssamhällsutvecklingen borde beaktas i all ny EU-lagstiftning.

213 EU bör främja en utbyggnad av snabba elektroniska kommunikationsleder i alla medlemsländer bland annat genom radiofrekvens- och bredbandspolitiken. Finland anser det viktigt att EU-medel även i fortsättningen kan användas för att stödja bredbandsbyggande, särskilt i gleset befolkade regioner.

214 Finland har lyft fram följande: Offentliga forskningsmedel måste i betydande grad användas för samhällsvetenskaplig grundforskning om den digitala ekonomin. För att effektivisera innovationsverksamheten bör en fokusering ske på branscher som väntas skapa sysselsättning och tillväxt och särskilt på tillämpningar av internet- och mobilteknologi. Dessutom måste vi ta oss an sådana stora samhälleliga utmaningar som hälsovården, den åldrande befolkningen och klimatförändringen.

215 EU:s upphovsrättsliga regler bör utvecklas i riktning mot större rättssäkerhet och mera välfungerande gränsöverskridande licenseringsmetoder. I upphovsrättsliga frågor bör EU kunna hitta väl avgränsade och riktade lösningar. För överföringen av digitalt innehåll skulle EU kunna överväga ett särskilt direktiv som kompletterar det så kallade AV-direktivet som gäller sändningsverksamhet för television och audiovisuella beställtjänster.

En digital strategi för ett produktivt och nyskapande Finland

12. Riktning

216 Förutom anpassningen av den offentliga sektorns olika informationssystem efter varandra, måste man också överväga hur olika frågor som gäller informationssamhället ska koordineras inom statsrådet i framtiden. Den nuvarande situationen, där ministeriet som svarar för samordningen saknar egentlig verkställande makt, är problematisk.

217 Ett alternativ till den nuvarande traditionella modellen med en delegation för informationssamhället är att grunda ett sekretariat för informationssamhällsrenden eller

tillsätta ett ministerutskott för det digitala Finland med uppgift att leda arbetet. Samtidigt bör man i regeringsprogrammet ta ställning till vilket förvaltningsområde det är naturligtast att knyta ett sådant organ till.

218 Stora befogenheter och tillräckliga resurser för styrningen av informationssamhället måste även säkerställas, så att styrning och ingripanden kan ske över de traditionella förvaltningsgränserna. Även det regelverk som bromsar utvecklingen bör ses över som en helhet, och man bör finna snabba lösningar för att avhjälpa brister.

219 Finlands nya strategi för informationssamhället har beretts i flera arbetsgrupper som sorterar under Delegationen för vardagens informationssamhälle. Det långsiktiga arbetet har resulterat i dokumentet Ett produktivt och nyskapande informationssamhälle - En strategi för det digitala Finland 2011-2020 som publiceras i december 2010.

220 I det nya strategidokumentet ges följande insatser särskild tyngd: att höja produktiviteten genom att digitalisera tjänster, att integrera den åldrande befolkningen bättre som en resurs i informationssamhället och att motverka klimatförändringen genom extensiv användning av informationsteknik. Dessutom betonas de förändringar som globaliseringen för med sig i fråga om användningen av digitala tjänster och i form av en växande marknad.

221 För att kunna svara på dessa stora samhällsliga och ekonomiska utmaningar krävs enligt strategidokumentet bland annat att den offentliga informationen öppnas, att informationen används effektivare, att tjänsterna görs mera användarorienterade och att kompetensen och ledningen utvecklas inom alla samhällssektorer.

13. Vision 2020

222 I denna strategi för det digitala Finland framläggs i samband med varje utmaning och krav även de viktigaste åtgärderna för att målen ska nås. Som en följd av dessa åtgärder kan det finländska informationssamhället om tio år, alltså år 2020, beskrivas som följer:

223 Människorna använder, utvecklar och producerar digital information, digitalt innehåll och digitala tjänster naturligt i sin vardag. Genom att utnyttja de snabba datanäten har befolkningen lyckats förbättra balansen mellan arbete, utbildning, familjeliv och fritidssysselsättningar.

224 Tack vare informations- och kommunikationsteknikens positiva inverkan på produktiviteten och kvaliteten finns välfärdssamhället kvar och kan utvecklas. Den offentliga förvaltningen, näringslivet och den tredje sektorn stöder sig på den finländska avtalskulturen och förändringsflexibiliteten när de utnyttjar det digitala Finlands starka sidor på bästa möjliga sätt för det gemensamma bästa. Man samarbetar med avsikt att hitta den bästa praxis som gör det lättare att sköta olika uppgifter med utgångspunkt i befolkningens och samhällets behov och inte i redskapen, förvaltningsstrukturen eller tekniken.

225 Den offentliga förvaltningen, näringslivet, forskningen och den tredje sektorn svarar effektivt på de utmaningar som är förknippade med att befolkningen blir äldre och arbetskraften minskar samt med den offentliga ekonomins hållbarhet.

226 Grundprincipen vid planeringen av digitala tjänster är att de ska vara lättanvända, flexibla, säkra och tillgängliga. Kvaliteten på tjänsterna mäts utifrån deras genomslag och samt användarnas erfarenheter. Befolkningen upplever att tjänsterna gör vardagen lättare. Tjänsterna är tillgängliga för alla.

227 I informationssamhället är den offentliga förvaltningen en möjliggörare, som konsekvent främjar öppna tillvägagångssätt och nyttjande av information. Befolkningen litar på datainfrastrukturen, och integritetsskyddet är på en ändamålsenlig nivå. Samhället har

skyddat sig mot nationella och internationella hot mot informationssäkerheten, och datanäten fungerar även i störningssituationer.

228 Information delas och förädlas över sektor- och förvaltningsgränser och utan hänsyn till traditionella hierarkier. Samarbetet mellan den offentliga och den privata sektorn fungerar, och nya möjligheter till affärsverksamhet utnyttjas effektivt när servicen utvecklas.

229 Den information som den offentliga sektorn samlar in, producerar och innehar är lätt att komma åt och använda. Människorna kan lätt komma åt den information som gäller dem själva. Informationen följer med och tillhör individen och kan användas flexibelt av honom eller henne. Var och en förstår sitt ansvar som producent, användare och distributör av information. Säker hantering av information är en del av vardagen.

230 Finland har för egen del skapat och utnyttjat EU:s digitala inre marknad genom att som föregångare påverka bland annat tillvägagångssätten vid digitaliseringen av förvaltningsprocesser och tjänster, införandet av SEPA-betalning, harmoniseringen och reformeringen av lagstiftningen gällande exempelvis upphovsrättigheterna samt standardiseringen.

231 Det digitala innehållet är av hög klass och i hög grad finskproducerat, och det berikar människornas tillvaro. Nya affärsmodeller som kan tillämpas i den digitala miljön och som främjar användningen av innehåll har uppstått.

232 Digitala tjänster och digitalt innehåll behandlas rättvist vid beskattningen.

233 Informations- och kommunikationstekniken utnyttjas mångsidigt vid inläring som stöd och möjliggörare. Snabba nätuppkopplingar, digitalt material som stöder inläring samt webbtjänster används allmänt av befolkningen enligt principen om livslångt lärande.

234 Lättillgänglig vägledning och rådgivning om användningen av informations- och kommunikationsteknik för att uträtta ärenden och hålla kontakt tillhandahålls särskilt för seniorer.

235 Finland har delat med sig av sin framgång genom att göra marknaden för digitala tjänster till en ny stöttepelare för konkurrenskraft, tillväxt och välfärd. Finland är ett föregångsland som utvecklare och leverantör av digitala tjänster. Till dessa hör offentliga tjänster och tjänster som grundar sig på öppen information, kommersiella tjänster till enskilda kunder och organisationer samt infrastruktur-tjänster. Innovationer och ny affärsverksamhet uppstår när information förädlas öppet och i samarbete.

236 Även verksamhetsmodellerna inom den traditionella tillverkningen har utvecklats och fått en ny inriktning. Tyngdpunkten i produktionen förskjuts mot servicesektorn, vilket ökar kundens mervärde samtidigt som det stöder en hållbar utveckling.

237 Informations- och kommunikationstekniken utnyttjas effektivt för att skapa hållbar utveckling och bromsa klimatförändringen. Här har satsningen på forskning och utveckling burit frukt. Med intelligent teknik styrs samhällets processer i en ekologisk och hållbar riktning exempelvis inom trafiken och boendet. Miljöriktigheten främjas även av att användningen av distanstjänster har ökat betydligt i fråga om såväl tjänster som tillhandahålls av det offentliga servicenärverket som tjänster som levereras av företag.

238 Vid sidan av den tekniska forskningen har forskningsmedel styrts även till annan forskning. Detta gagnar tillväxtföretagens utveckling. Det stöder även en utvärdering av informationssamhällets tillstånd, det vill säga av den ekonomiska och sociala förändringen.

239 De finländska forskarna utnyttjar mångsidigt infrastruktur och tjänster som har byggts upp för e-forskningen. Forskningen är nätverksorienterad och står på hög internationell nivå. Den ökar välfärden och skapar innovationer.

240 Material som används som underlag för beslut inom den offentliga förvaltningen är tillgängligt i begriplig form för jämförelse. De sociala medierna är en väsentlig del av interaktionen och kommunikationen i samhället. Befolkningen har en möjlighet att inverka på beredningen av ärenden och beslut via datanätverk och digitala tjänster.

241 Lagstiftningen stöder skapandet av en digital marknad för tjänster. Den skyldighet att tillhandahålla tjänster som anges i lagstiftningen har genomförts i samarbete mellan näringslivet och den tredje sektorn. Genom att utnyttja vårt lands starka sidor intelligent och smidigt, stärker vi även vårt lands systemiska konkurrenskraft.

14. Ett produktivitetssprång inom servicen

242 Tjänster ska digitaliseras för att höja den totala produktiviteten.

243 Det administrativa arbetet i företagen och den offentliga förvaltningen ska minskas genom en övergång till nya digitala tillvägagångssätt. Användningen och konsolideringen av digitala tjänster måste stödjas med incitament, sanktioner och standarder som även ska leda till interoperabilitet.

244 För att säkerställa öppen konkurrens, ett mångsidigt utbud och därigenom bättre kvalitet och lägre priser måste utvecklingen av informations- och kommunikationssystem förändras. Målet är en helhetsstruktur som bygger på flexibilitet i fråga om teknik och leverantörer, dokumentation som är av hög kvalitet samt öppna gränssnitt.

245 Genom att dra nytta av informationstekniska lösningar kan slentrianmässiga arbetsrutiner avskaffas, överlappning elimineras och information nyttjas effektivt.

246 Genom att automatisera processer i ekonomiförvaltningen och styra in organisationerna på nya tillvägagångssätt kan de administrativa kostnaderna sänkas betydligt och resurser överförs till organisationernas egentliga uppgifter. Övergången till webbfakturerering skapar en grund för att sköta processerna i bokföringen, beskattningen, finansieringen och ekonomiförvaltningen automatiskt och i realtid.

247 För att förenkla och effektivisera informationsbehandlingen bör vi främja ibruktagandet av enhetliga standarder (t.ex. rapporteringskoderna). Vid sidan av staten måste kommunsektorn och företagen ställa en tidsgräns för pappersfakturer och andra icke-strukturerade fakturer. Övergången till automatiserad informationsbehandling i sm-företagens centrala processer ska stödjas med hjälp av en rådgivningstjänst.

248 Innan en process digitaliseras bör man överväga hur nödvändiga de olika aktiviteter som ingår i processen är. De förnyade processerna bör vara genomskinliga och så enkla så möjligt såväl med avseende på kundbetjäningen som med avseende på det administrativa arbete som utförs i bakgrunden. De lämpligaste lösningarna och verktygen ska väljas utifrån kundernas och användarnas behov och inte tvärtom.

249 Nya servicekanaler uppstår. Särskilt i fråga om bastjänster som kommuninvånarna använder flitigt i sin vardag har man betonat vikten av fungerande bakgrundssystem. Genom att utveckla de informationssystem som stöder tjänsten (back-office-funktioner) kan man öka produktiviteten i processerna även om tjänsten sedd med kundens ögon kanske är mycket traditionell.

250 Användaren bör erbjudas en möjlighet att samla de ärendetjänster som han eller hon behöver i sin vardag (t.ex. skatte-, försäkrings-, boende-, bank- och socialtjänster) till en helhet i en lämplig miljö. Dessutom bör användaren ha tillgång till informationsmaterial (t.ex. registeruppgifter, dokument, anmälningar, betyg, räkningar, beslut) via lämpliga kanaler.

251 Digitala ärendetjänster är beroende av stödtjänster, såsom autentisering, medgivanden, godkännande av avtal och administrering av kontaktuppgifter, för att kunna fungera. Särskilt myndigheternas, meddelandehanterarnas och bankernas elektroniska infrastruktur måste utvecklas så, att de som utvecklar nya tjänster kan producera applikationer utgående från befintliga tillvägagångssätt. För att göra det lättare för företag och enskilda att utträta ärenden elektroniskt bör man skapa adresstjänster som uppdateras av användarna. I tjänsterna utnyttjas lättanvända identifieringslösningar som fungerar i många olika elektroniska användningsmiljöer.

252 Användningen av molntjänster som ett sätt att ordna tjänster och organisera information ska utvärderas som en möjlig ny verksamhetsmodell. Sådana lösningar gör det möjligt att snabbt och flexibelt ta i bruk tillämpningar och servicehelheter som byggs upp av dessa. Infrastrukturen för informationssystem kan samtidigt utvecklas och baseras på öppna standarder, vilket främjar interoperabiliteten mellan olika organisationer.

253 Teknologi- och leverantörsspärrar som hindrar informationssystemen från att utvecklas elimineras genom att man främjar öppna gränssnitt och standarder. Vid upphandlingen av system bör man även ge rum för innovationer och inte låta priset bli den viktigaste faktorn.

Nödvändiga åtgärder:

254 Vi definierar och utarbetar ett antal digitala spetsprojekt. Dessa projekt ska vara sådana att en effektivitetsbedömning visar att de ger de största produktivitetsfördelarna när de genomförs från början till slut i enlighet med sin livscykel.

255 Vi skapar möjligheter för enskilda och företag att använda tjänster och information i enlighet med deras användarvanor på en digital plattform (ett arbetsbord eller en hemsida som stöder ärendekonton).

256 Vi definierar de elektroniska infrastrukturer som är av stor betydelse nationellt så att de är tillgängliga för de nya digitala tjänsterna, och kontrollerar att detta genomförs i praktiken. Betal- och fakturerings-tjänster ska i så stor utsträckning som möjligt bli en del av de digitala tjänsterna och processerna.

257 Vi tar i bruk lättanvända, ändamålsenliga och teknikneutrala verktyg för elektronisk identifiering.

258 Vi främjar ibruktagandet av automatiska förvaltnings- och ekonomiprocesser med stöd av olika incitament och vid behov även tvång samt med stöd av genomskinlig prissättning. Alla sporrar att använda öppna standarder som leder till interoperabilitet (t.ex. rapporteringskoder).

259 Vi stöder övergången till digitala tillvägagångssätt genom lokala utvecklingsprojekt (t.ex. projektet Muutostahto), stöd för konsulthjälp (t.ex. servicesedel), informationsspridning och informationsdelning, särskilt i fråga om sm-företag.

260 Vi utvecklar generella tjänster genom vilka företag, enskilda och myndigheter kan använda behövliga kontaktuppgifter (bl.a. e-postadress, adress för webbfakturering, videoadress) vid elektronisk ärendehantering eller förmedling av meddelanden.

261 Vi uppmuntrar användningen av god praxis, som sådan eller som modell, vid upphandlingen av innovativa produkter och användningen av smidiga metoder för

programutveckling. Vi utnyttjar även program med öppen källkod som en del av den öppna innovationsverksamheten.

15. Den åldrande befolkningen som resurs

262 Seniorernas ställning som en aktiv del av befolkningen ska tryggas och stärkas.

263 Då befolkningen blir äldre måste effektiva och högklassiga hälso- och välfärdstjänster utvecklas. Samtidigt måste vi möta de ständigt växande krav som gäller tillgången och produktiviteten. Detta förutsätter att arbetsprocesserna och tjänsterna förnyas med hjälp av digitala tillvägagångssätt. Vi måste säkerställa att seniorerna har tillräckliga kunskaper och färdigheter för att kunna fungera i en miljö som blir allt mera teknifierad.

264 Av alla finländare över 65 år använder 33 procent internet, medan motsvarande tal för hela befolkningen är 82 procent. Enligt en prognos för 2020 kommer den del av befolkningen som är över 65 år att utgöra en fjärdedel av hela befolkningen, varför de äldre är en växande befolkningsgrupp som hotar att ställas utanför informationssamhället. Många äldre personer finner det krångligt att använda tekniken eller anser det inte viktigt för dem.

265 För att kunna delta jämlikt i samhället och hålla kontakt med medmänniskorna behöver vi i allt större utsträckning teknikstödda tjänster. De äldre borde i allt högre grad kunna använda internet och informationstekniska hjälpmedel med mera för att kunna uträtta dagliga ärenden, delta i hobbyer och studera, sköta sin hälsa och sin boendesäkerhet samt hålla kontakt med sina anhöriga och mera generellt växelverka socialt med andra människor osv. När man lär sig nya saker minskar risken för utanförskap samtidigt som känslan av oberoende växer. För att kunna göra seniorerna aktivare måste vi motivera dem att bekanta sig med informations- och kommunikationstekniken och lära sig använda den.

266 En bra metod för seniorer och andra grupper med särskilda behov att lära sig informations- och kommunikationsteknik är ömsesidigt lärande. För seniorerna tillhandahålls numera handledning i användningen av apparater och tjänster grundad på frivilligarbete och lokal verksamhet. Denna handledning kan ordnas till exempel i klubblokaler eller genom hembesök. Således är seniorerna i allt högre grad även själva frivilligarbetare och inte bara mottagare.

267 Vi måste se till att dessa goda handlingsmodeller består, för det behövs resurser för att underhålla och organisera frivilligarbete. En nationell verksamhetsmodell som grundar sig på god praxis skulle göra den splittrade verksamheten enhetligare och möjliggöra att verksamheten sprids effektivt och främjar inläringen i olika delar av Finland.

268 Trycket mot den offentliga servicestrukturen kan minskas med hjälp av digitala tillvägagångssätt. De elektroniska tjänsterna blir lättare att använda samtidigt som användarnas kompetens ökar, vilket gör det möjligt att utveckla nya tillvägagångssätt. Informationshanteringen, såsom registreringen och förmedlingen av information mellan olika social- och hälsovårdstjänster, bör automatiseras så att tid för vårdarbete frigörs och riskerna för misstag minskar. Förutom att man måste se till att de digitala tjänster som används som stöd i vården är lätta att använda, måste man i planeringen av tjänsterna beakta bland annat flerspråkigheten såväl ur de anställdas som ur användarnas synvinkel.

269 Att trygga välfärden innebär att såväl teknikstödda omvårdnadstjänster som seniorernas erfarenhet utnyttjas när man utvecklar verktyg och kompetens för ett aktivt liv. När tjänster för seniorer utvecklas måste utgångspunkten vara användbarhet och tillgänglighet.

270 Vi bör satsa på spridning och ibrukttagande av intelligenta, människoorienterade och kostnadseffektiva lösningar för att hjälpa seniorerna i deras vardag (t.ex. distanssjukvård i

hemmet och tryckgivare och intelligenta anslagstavlor i servicehus). Tillräcklig handledning och tillräckliga tekniska stödtjänster måste tryggas med beaktande av särskilda behov bland seniorerna. I framtiden blir det möjligt för seniorerna att bo hemma längre, då hälso- och välfärdstjänster kan genomföras i hemmet.

271 Välfärdslösningar som stöder gott åldrande ska utvecklas till en internationell framgångssektor för Finland. Vi måste satsa på att produktifiera tjänster avsedda för seniorer och vidareutveckla smarta lösningar för att även skapa exportmöjligheter.

Nödvändiga åtgärder:

272 Vi finner innovativa lösningar på det åldrande samhällets utmaningar genom öppna tematiska tävlingar och sökningar. Samtidigt stöder vi företagsverksamheten och utvecklar marknaden genom att utnyttja resultat och nätverk från nuvarande program (bl.a. Tekes). Vi skapar även incentiv för att sprida och skala information från lyckade försök och göra den tillgänglig såväl nationellt som internationellt.

273 Vi gör någon (aktör, nätverk eller verksamhetsprogram) ansvarig för att söka sådana objekt, där användningen av teknik ger den största nyttan när vi söker möta de utmaningar som åldrandet medför till exempel inom den frivilliga hälsovården. Dessutom ser vi till att ett system för att informera om god praxis genomförs.

274 Vi riktar stöd- och informationstjänster till de äldre och stärker den praktiska forskningen (t.ex. funktionella lokaler och användbarhetslaboratorier).

275 Vi använder effektivt det offentliga servicenätverket (bibliotek, postkontor, samservicenätet, utbildningsanstalter), frivilligorganisationerna och annat frivilligarbete för att tillhandahålla informationstekniska tjänster för seniorer. Vi riktar behövliga resurser till småprojektsverksamhet. Vi startar ett seniorprojekt "Länge leve kontakten - knäpp på datorn" som ett samarbetsprojekt, och använder projektet som underlag för en nationell verksamhetsmodell.

276 Vi samlar de goda tillvägagångssätt som vi fått på den finländska första marknaden och gör dem till ett koncept som kan utnyttjas internationellt i form av serviceprodukter och sociala innovationer (t.ex. "pensionärspaket").

277 Vi utvecklar möjligheten att använda elektroniska fullmakter så att seniorerna kan låta exempelvis sina barn sköta myndighets- och bankärenden på ett säkert sätt.

16. Föregångsland inom hållbar utveckling

278 Den digitala miljön ska leda oss mot ekologiska och hållbara val.

279 Att ändra konsumtionsvanorna är ett viktigt sätt att uppnå en hållbar utveckling. Informations- och kommunikationsteknik kan användas för att göra olika val mera genomskinliga och ge information om deras konsekvenser. Med hjälp av nya teknikbaserade tillvägagångssätt, såsom fjärranslutningar, kan vi även i betydande grad minska de skadliga miljöeffekterna av vardagliga verksamhets- och serviceprocesser.

280 Informations- och kommunikationstekniken gör det möjligt att utföra många uppgifter och processer effektivare. Med mindre material, transporter och resor kan vi åstadkomma mera. Samtidigt kan vi avstå från gamla och ineffektiva verksamhetsmodeller och skapa nya innovativa tillvägagångssätt i stället.

281 En övergång till hållbar konsumtion förutsätter positiva attityder. Till stöd för detta bör vi erbjuda information, verktyg och incentiv för att underlätta konsumenternas val och följa upp

verkningarna såväl på individ- som på samhällsnivå. Miljökonsekvenserna av olika informationsteknologier måste kunna mätas tillförlitligt, vilket förutsätter att mätmetoderna standardiseras.

282 För att åstadkomma ett hållbart konsumentbeteende måste vi ge konsumenterna information om konsekvenserna av olika köpbeslut och omedelbar återkoppling på användningen av olika produkter och tjänster (t.ex. energikonsumtionen). Utifrån sådan information kan konsumenten välja enligt sina värderingar och eventuellt öka den ekonomiska eller ekologiska effektiviteten eller den sociala rättvisan. Den återkoppling som konsumenten får efter sitt val visar vilka konsekvenser köpbeslutet och användningen av produkten har. På detta sätt kan konsumenten gynna hållbarhet. Konsumenternas val sporrar i sin tur företagen att skapa tjänster som förädlar information och att öka utbudet av hållbara nyttigheter (t.ex. intelligenta elnät).

283 Miljöteknologier som grundar sig på informations- och kommunikationsteknik erbjuder växande affärsmöjligheter. På detta område har Finland, som hör till de länder som har det bästa kunnandet och den bästa tekniken, möjlighet att bli en global marknadsledare inom på vissa segment.

284 Finland bör utnyttja sitt brand inom hållbar utveckling internationellt både inom informationsförmedlingen och i olika samarbetsföretag. Genom att vara en föregångare och genom att aktivt driva på skapandet av internationella standarder har vi en möjlighet att nå en position som första marknad för affärsverksamhet som grundar sig på informations- och kommunikationsteknik. Detta stärker vår internationella konkurrenskraft.

285 Vi bör förbättra företagens verksamhetsförutsättningar även genom att utveckla finansieringen. Genom den offentliga upphandlingen och genom offentliga förebilder kan vi skapa efterfrågan på tjänster som främjar hållbar utveckling. Vi kan även använda intelligent teknik för att skapa helt nya produkter, tjänster och affärsmodeller. Ett ekoeffektivt produktionssätt förutsätter att infrastrukturen och tillvägagångssätten planeras och organiseras om.

286 Vi kan inverka på medvetenheten och attityderna även genom utbildning och genom att skapa system som uppmuntrar och belönar insatser för att utveckla en sparsam, ekologisk och etisk livsstil. Den offentliga sektorn bör här vara ett föredöme genom att handla hållbart.

Nödvändiga åtgärder:

287 Vi skapar en flexibel legislativ ram som gör det möjligt att i Finland bygga upp en första marknad för affärsverksamhet som utnyttjar informations- och kommunikationsteknik för att främja hållbar utveckling.

288 Vi startar spetsprojekt som gäller gränsytorerna inom information, kommunikation och miljö och säkerställer att dessa projekt får tillräckliga resurser.

289 Vi utvecklar finansieringsinstrumenten för mikro- och sm-företagens investeringsfas (innovationsedel, anskaffningssedel) samt företagskuvöserna. Vi stöder åtgärder som förbättrar förutsättningarna för att locka internationell riskfinansiering, och vi utvecklar tillvägagångssätten vid offentlig upphandling i riktning mot hållbar utveckling exempelvis genom att införa livscykelräkningen inom anskaffning och investering.

290 Vi skapar nya verksamhets- och samarbetsmodeller som överskrider sektorgränserna för användning och spridning av ekoeffektiv kommunikationsteknik med hjälp av goda tillvägagångssätt.

291 Vi sänker vår energiintensitet genom att bygga in intelligenta lösningar i infrastrukturen för samhällets datanät och genom att integrera näten i varandra. Vi förnyar nätarkitekturen,

vilket till exempel gör det möjligt att skapa en energiproduktion och ett energiutbud som är decentraliserade och flexibla med avseende på efterfrågan.

292 Vi betonar såväl funktionell effektivitet som energieffektivitet inom byggandet och samhällsplaneringen (t.ex. återanvändning av lokaler) för att människornas behov att förflytta sig (distansarbete och konferenssystem) ska kunna minskas.

293 Vi uppmantrar producenterna att skaffa och publicera jämförbara uppgifter om varors och tjänsters miljökonsekvenser med beaktande av deras totala livscykel. Vi främjar en genomskinlig prissättning av varor och tjänster.

17. Tillväxt genom en fungerande inre marknad

294 Finland ska vare en föregångare på en gemensam digital marknad.

295 Med utvecklingen av EU:s inre marknad och marknaden för digitala tjänster kommer den finska ekonomin att bli en allt fastare integrerad del av en öppen global ekonomi. Finland har alltid haft framgång när handeln blivit fri, och nu borde vi särskilt arbeta för målet i EU:s digitalstrategi att upprätta en gemensam inre marknad för digitala tjänster och varor och digitalt innehåll. Mångsidiga innehållstjänster förutsätter att de upphovsrättsliga reglerna harmoniseras stegvis, så att innehållsproduktionen stimuleras samtidigt som konsumentens och rättighetsinnehavarnas ställning tryggas.

296 EU släpar efter USA i fråga om användningen av digitalt innehåll och digitala tjänster samt finansieringen av forskningen på området. Det här beror bland annat på att förvaltningen av upphovsrättigheterna är splittrad, på att system och praxis ger dåligt stöd för parallell distribution och utvecklingsarbete, på ett regelverk som delvis inte är harmoniserat, på att standarder delvis saknas och på skillnader i verksamhetskulturerna. I en digital miljö som snabbt förändras måste upphovsrättigheterna kunna tas i bruk snabbt och flexibelt, så att företagen kan utveckla nya tjänster och nytt innehåll för digitala distributionskanaler.

297 Finland betonar i sin EU-politik att näthandeln med varor, tjänster och innehåll bör stärkas och att varor, tjänster och innehåll ska kunna röra sig på den inre marknaden, vilket gynnar befolkningen, företagen och förvaltningen. Den elektroniska handeln med innehåll fungerar som en motor för sysselsättningen inom de skapande branscherna och för innehållsindustrin. Handeln främjas när vi gör det möjligt att skapa nya affärsmodeller.

298 Utvecklingen av de elektroniska kommunikationerna och frekvenspolitiken i EU tjänar även de kreativa branscherna, eftersom snabba datakommunikationer är nödvändiga för utvecklingen av digitala tjänster och innehåll som kräver stor dataöverföringskapacitet.

299 Gränsöverskridande tjänster och elektroniska tillvägagångssätt stärker den inre marknaden, där Finland kan bidra med sitt kunnande i fråga om harmonisering, utvecklingen av regelverket samt standardiseringen. Dessutom kan Finland utöva inflytande som verkställare av de lösningar som omfattar hela EU.

300 Kraven i den digitala tidsåldern och den globala regleringsmiljön bör beaktas i all EU-lagstiftning. Lagstiftningen får inte göra det svårare att ta i bruk ny teknik. För att förenkla regleringen bör man kunna identifiera de lösningar som är viktigast med hänsyn till utvecklingen av den digitala marknaden.

Nödvändiga åtgärder:

301 Vi betonar det globala perspektivet i planeringen av informationssamhället. Samtidigt identifierar vi våra starka sidor och utvecklar prioriterade områden genom samarbete mellan

företag och den offentliga sektorn. Vi inför också nya former för samarbete mellan nationella aktörer.

302 Genom vår nationella linje påverkar vi de lösningar som väljs för den digitala inre marknaden i EU (t.ex. regleringen och standardiseringen av processerna i ekonomiförvaltningen, upphovsrättslagstiftningen, konsumenträttigheterna, frekvenspolitiken).

303 Vi inleder en reform av de upphovsrättsliga reglerna för elektronisk kommunikation.

304 Vi identifierar de centrala gränsöverskridande tjänster, som vi kan använda för att skapa mervärde och utnyttja i vår egen serviceutveckling.

305 Vi ökar vårt deltagande i olika utvecklingsprojekt på EU-nivå och bygger upp vårt kunnande (t.ex. partnersök, stimulansbidrag, nationell samordning). Vi sätter ambitiösa mål för vårt deltagande.

306 Vi lockar utländska innovationsaktörer (t.ex. serviceföretag, forskare, kapitalplacerare) till Finland genom att skapa en marknad för digitala tjänster, genom att tillhandahålla en bra utvecklings- (t.ex. frekvenser, upphovsrättigheter) och kunskapsmiljö (t.ex. kompetenskoncentrationer inom forskning och utbildning som är världsledande inom valda områden) och genom att utveckla andra incentiv (t.ex. en fungerande reglering) som ökar Finlands attraktionskraft.

307 I finländska projekt (t.ex. inom SADe-programmet) ska vi beakta Europeiska eller globala perspektiv och möjligheter och sträva efter att fungera som "pilotland" i EU.

18. Informationen används produktivt

308 Informationslagren ska vara fria och lättillgängliga för alla.

309 En mångsidig förädling och användning av information som utgår från befolkningens och näringslivets behov, hör till de viktigaste framgångsfaktorerna för vårt samhälle. Våra strategiska mål måste vara att informationen är öppen, användbar och lätt att vidareförädla, och vi ska sörja för att informationen är av hög kvalitet och kontinuerligt tillgänglig.

310 Dessa mål förutsätter att alla sektorer av samhället sluter upp bakom gemensamma strategiska avsikter. De förutsätter också att vi ökar digitaliseringen och användningen av information och gör informationen öppnare och tillgängligare. Lagstiftningen med tillhörande anvisningar samt resurstilldelningen bör reformeras så, att nya digitala tillvägagångssätt som grundar sig på användningen av offentliga informationslager kan uppkomma.

311 Finlands starka sida, högklassiga och omfattande informationslager, bör utnyttjas bättre än för närvarande. De viktigaste hindren för detta utgörs av myndigheternas restriktioner, förvaltningsstrukturer som präglas av silotänkande, avgiftsfinansiering av verksamheten och myndigheternas försiktighet i fråga om att lämna ut information. Vårt samhälle måste skapa procedurer och öppna tillvägagångssätt som stöder produktiv användning av information.

312 För att stödja tillgänglighet och vidareutnyttjande i fråga om innehåll måste upphovsrättigheterna förenklas med hänsyn till utvecklingen av teknikens, användningssättens och distributionskanalernas utveckling. Det upphovsrättsliga systemet bör vara balanserat med avseende på konsumenterna och användarna, samtidigt som det tryggar upphovsmännens utkomst.

313 Offentlig information som produceras med skattemedel ska inte behöva sökas, utan den bör vara lätt tillgänglig för alla. Icke desto mindre måste integritetsskyddet och säkerheten beaktas.

314 Avgifter som tas för tillgång till och nyttjande av information får inte hindra att informationslagren används. Men omfattningen och de krav servicen ställer får inte heller bli en tröskel som hindrar en ändring av villkoren för att lämna ut offentlig information. Samtidigt måste man bestämma hur kostnaderna för att producera informationen ska täckas.

315 Även befolkningens aktiva deltagande i produktionen av information bör stödjas på alla sätt. Att producera information kollektivt är snabbt, flexibelt, förmånligt och engagerande.

316 I fråga om att öppna informationen bör vi komma i gång snabbt bland annat genom att utnyttja befintliga standarder och genomföra pilotförsök. Genom dessa blir affärsmöjligheterna synliga, vilket motiverar nya aktörer att komma med. Erfarenheterna från pilotförsöken hjälper oss även att utveckla åtgärder som främjar användningen av offentlig information.

317 Att skapa en nationell infrastruktur som baserar sig på effektiv och innovativ användning av information är en förutsättning för att nya behovsorienterade tjänster ska kunna produceras. Målet är att vi i framtiden ska förbättra tjänsternas kvalitet och göra dem mera ekonomiska genom att effektivt utnyttja information från olika system. För att inte äventyra integritetsskyddet kan man vid behov bland annat modifiera informationen så att dess ursprung inte går att känna igen.

318 Samtidigt bör enskilda och företag ha större möjlighet än nu att ta del av och använda information som gäller dem själva.

319 Att informationen är öppen och lätt tillgänglig är viktigt även i olika faser av samhällets beslutsprocess, när man försöker öka människornas deltagande och möjligheter till inflytande. Användningen av internet i den politiska beredningen gör det möjligt att höra befolkningen bättre och ökar befolkningens möjlighet att påverka produktionen och förmedlingen av information samt utvecklingen av tjänster.

Nödvändiga åtgärder:

320 Vi utvecklar samhällets informationsinfrastruktur (med beaktande av informations säkerheten, integritetsskyddet, upphovsrättigheterna) och informationsmodell (gemensamma begrepp) för att göra det lättare att utnyttja informationen. Vi gör förvaltningen av informationen enhetligare och organiserar om produktionen av information så den blir klarare. Metadatastandarder för de offentliga informationslagren sammanställs med det snaraste.

321 Vi ändrar lagstiftningen så att den främjar användningen av öppen information och digitalt innehåll samtidigt som den beaktar individens och rättighetsinnehavarnas rättigheter. Vi ger aktörerna sådana anvisningar att användningen av information och innehåll ökar (t.ex. resultatstyrning).

322 Vi skapar förutsättningar för att individen ska kunna ta del av och använda uppgifter om sig själv som finns i offentliga och privata informationslager.

323 Vi avskaffar hinder för att använda information så, att information som är producerad med offentliga medel är lätt att hitta och kan användas i huvudsak avgiftsfritt i standardiserad, maskinläsbar form över ett öppet programgränssnitt (API). Vi undviker överlappande insamling och lagring av information.

324 Vi ålägger de myndigheter som samlar information och förvaltar informationslager att beskriva och vid behov definiera sina centrala informationslager och så enkla

åtkomsträttigheter som möjligt. Vi belönar de myndigheter som har främjat användningen av sina informationslager bäst.

325 Vi utser ett ansvarigt organ med uppgift att säkerställa att de öppna gränssnitten och standarderna fungerar. Detta organ ska även ge leverantörer och beställare av informationssystem stöd för att tillämpa praxis som grundar sig på öppenhet.

326 Vi styr medel till verksamhetsmodeller och utvecklingsorganisationer som främjar användning och sammanslagning av informationsmaterial. Vi gör det möjligt för forskare och företag att delta i kollektivt arbete som resulterar i ett semantiskt nätverk där informationsresurser förs samman.

19. Användarna vet vilka tjänster som behövs

327 Vi ska planera de digitala tjänsterna genom samarbete.

328 Varje människa är expert på sin vardag. Utvecklingen av serviceprocesserna bör utgå direkt från vardagens behov och situationer, och människornas föränderliga livssituationer och serviceförväntningar måste kunna beaktas bättre.

329 Behovsorientering och deltagande är element i framtidens servicesystem och affärsmodeller. I utvecklingen av servicen måste tillräcklig uppmärksamhet fästas på användbarheten och testningen. Således bör användarna redan från början delta i utvecklingsarbetet, när informations- och kommunikationsteknik utnyttjas i olika typer av servicekanaler. Tjänster och funktioner ska planeras så att de i behövlig utsträckning kan göras flerspråkiga.

330 Människornas kompetens- och utbildningsnivå utvecklas kontinuerligt. De är vana att agera kollektivt, men väntar sig individuell service. Kraven på de elektroniska tjänsterna blir allt större. För att dessa krav ska kunna fyllas måste användarna engageras bättre i utvecklingen av tjänsterna.

331 En lyckad planering av tjänster utgår från en förståelse av konsumenternas vardag. Även på nätet måste tjänsterna erbjudas där människorna finns. Således utgör de sociala medierna en kanal för service och interaktion som kompletterar och stöder de portaler som är avsedda inkom för ärendetjänster.

332 Den traditionella "blankettkulturen" bör överges till förmån för nya tjänster som bättre stöder människornas vardag och verksamhet. I dessa tjänster bör människornas växlande livssituationer, serviceförväntningar och vardag beaktas bättre.

333 Ett av målen i utvecklingsarbetet bör vara att identifiera de ärende- och serviceobjekt, där självbetjäning kan ersättas med en förutseende, interaktiv tjänst. Det här kan man utnyttja för så kallade serviceerbjudanden som beaktar människornas livssituation. På så sätt kan man påverka och styra utbudet av tjänster så att det stämmer bättre överens med människornas behov. Människor använder tjänster även på varierande ställen och när de förflyttar sig, varför tjänster bör erbjudas oberoende av tid och plats. Till exempel måste systemen inom hälsovården stödja människornas rörlighet så, att användaren har flexibel tillgång till patientinformation.

334 Segmentering av användarna är viktigt även inom den offentliga sektorn, eftersom man måste använda olika tillvägagångssätt och olika sätt att kommunicera för att nå olika användargrupper. Även budskapen är olika för olika grupper. Särskilt i fråga om barn och unga är det väsentligt att göra mottagaren delaktig för att budskapet ska nå fram och tjänsten bli använd. Om man till exempel vill få tonåringar att använda en viss tjänst, är det ändamålsenligt att låta dem delta i planeringen av tjänsten och dess innehåll.

335 Att beakta användarnas behov redan i planeringen främjar också jämlikheten. Genom att följa Design for All-principen vid planeringen, från den inledande fasen och genom hela produktionsprocessen, kan man skapa en tjänst som ger alla användare kostnadseffektiv service. Med hjälp av användarpaneler kan man identifiera olika användarvanor och behov, och denna information kan användas när man bygger upp bättre tjänster.

336 Genom att beakta användbarheten och tillgängligheten vid utvecklingen av digitala tjänster, ökar man jämlikheten bland användarna och därmed efterfrågan på tjänsterna, vilket i sin tur främjar en fungerande och växande marknad.

337 Den offentliga förvaltningen spelar en central roll i skapandet av en fungerande digital servicemarknad. Den offentliga förvaltningen är både lagstiftare och verkställare av regelverk, och ska även sörja för att vissa lagstadgade tjänster ordnas i praktiken.

Nödvändiga åtgärder:

338 Den offentliga och den privata sektorn startar tillsammans spetsprojekt för utformning av tjänster (service design). I projekten betonas vikten av att tjänsten är förutseende och att kunden deltar i serviceprocessen.

339 Vi reproducerar serviceidéer och drar nytta av serviceproducenternas kunskap om kundernas behov och efterfrågan på service (t.ex. digitaliseringsplanerna för förvaltningen). Val som är bekanta för användarna och användarvänligheten får styra utbudet av verktyg.

340 Vi utnyttjar kunnande från föregåndsbranscher (t.ex. spelindustrin och planeringen av användargränssnitt) samt språkteknologi för att skapa meningsfulla och kreativa tjänster och applikationer. Vi ställer produktivitets- och effektmål för spetsprojekten och definierar mätare för uppföljning av tjänsterna (t.ex. behandlings- och svarstider).

341 Vi styr förvaltningen så att den tar med enskilda – särskilt barn och unga – och organisationer i planeringen av tjänsterna till exempel via sociala medier och konsumentpaneler och genom att söka sig ut bland människorna i deras vardag. Vi satsar på upplysning om tjänsterna samt marknadsföring.

342 Vi beskriver olika användargrupperns behov och tar dem som utgångspunkt vid planeringen av tjänster. Vi tilltalar olika användargrupper direkt med namnet i serviceprojekt och servicefaser.

343 Vi styr myndigheterna så att de förser de elektroniska serviceprocesserna med öppna gränssnitt för att göra det möjligt att utveckla nya tjänster och applikationer på basis av dessa.

344 Vi inkluderar tillgänglighets- och användbarhetsaspekter som genomgående krav i all lagstiftning som gäller informationsområdet och i serviceutvecklingen. Vid upphandling av tjänster inom den offentliga förvaltningen är användbarheten ett krav.

345 Vi säkerställer att de offentliga webbtjänsterna blir lättanvända genom att utnyttja användarpaneler som består av representanter för grupper med särskilda behov och genom att betona betydelsen av klarspråk.

346 Vi stöder (bl.a. Tekes) forskning om användbarhet och tillgänglighet samt utveckling av nya innovationer som utförs vid företag, och vi tar i bruk innovativa tjänster och modeller som detta forsknings- och utvecklingsarbete resulterar i.

20. Tillgången till tjänster och användarnas kunnande förbättras

347 Alla ska ha möjlighet och förmåga att använda digitala tjänster.

348 Varje individ bör ha möjlighet att på ett jämlikt sätt ta del av information och använda digitala tjänster i samhället. De snabba internetförbindelser som byggs i hela Finland skapar en grund för tillgängligheten. Vi måste säkerställa att skolorna får snabba uppkopplingar och att det finns fritt tillgängliga terminaler utanför hemmen. Utbildningen, forskningen och inlärningsmiljöerna måste utvecklas.

349 Kunnandet är även grunden för vår internationella konkurrenskraft, varför förnyelsen av inlärningsprocesserna även ska ses som en global affärsmöjlighet.

350 Fastän hela 82 procent av befolkningen redan använder internet, står en betydande del av befolkningen fortfarande utanför informationssamhället. Till exempel har två tredjedelar av dem som är över 65 år och en tredjedel av dem som bara har utbildning på grundnivå eller lägre inte använt internet. Emellertid bör alla ges möjlighet att utveckla sitt kunnande enligt principen om livslångt lärande.

351 IKT-kompetensen, medieläskunnigheten och användningen av sociala medier utgör grunden för kompetensen att använda elektroniska tjänster. Men det är lika viktigt att kunna skydda sitt eget privatliv.

352 Ett fungerande informationssamhälle förutsätter att informationssäkerheten och en ändamålsenlig nivå på integritetsskyddet kan garanteras för informationssamhällets tjänster. Produktionen av digitalt innehåll och digitala tjänster förutsätter således kollektivt ansvar. Alla aktörer har ansvar för säkerheten i den digitala miljön och för tjänsternas användbarhet.

353 Användningen av informations- och kommunikationsteknik måste vara en naturlig del av undervisningen redan i den grundläggande utbildningen. Utöver fungerande anslutningar och redskap behövs framför allt innehåll och en förändring av hela verksamhetskulturen inom utbildningen. Inläring sker i alla miljöer. Vi bör vidareutveckla distansundervisningen, som ger skolorna en möjlighet att erbjuda ett mångsidigare urval av ämnen.

354 Alla bör ha en jämlik rätt lära sig, välja en individuell studieväg och använda tidsenliga informations- och kommunikationstekniska hjälpmedel. Det livslånga lärandet förutsätter att inlärningsmiljöerna och inlärningsmetoderna utvecklas och utnyttjas.

355 Välplanerade digitala tjänster och studiematerial (t.ex. spel och simulationer) kan även ha en stor motivationshöjande effekt. Även i den undervisning som ingår i integreringen av invandrare kan elektroniska tjänster och elektroniskt material användas.

356 Vid försäljning av studiematerial i elektronisk form är momsen 23 %, medan momsen för läroböcker är 9 %. Digitalt producerat studiematerial bör behandlas på samma sätt i beskattningen som studiematerial på papper.

357 För planeringen och utförandet av webbtjänster medför de stora skillnaderna mellan olika användare och olika användningssituationer stora utmaningar. Tjänsterna bör vara lätt tillgängliga för olika användargrupper oavsett färdigheter, eventuella funktionsnedsättningar eller hemvist. I fråga om webbtjänster är åtkomsten, användbarheten, informationssäkerheten och tillgängligheten en väsentlig del av kvaliteten.

358 Att producera tjänster räcker inte, utan det är också viktigt att sprida tillräcklig information om att tjänsterna finns. Det är också viktigt att alla som vill kan delta i

produktionen av innehållet. Dessutom måste man säkerställa tillgången på användarhandledning.

359 Med hjälp av kollektiva tjänster stärker vi dialogen mellan den offentliga sektorn, den privata sektorn och medborgarsamhället, och främjar en mångsidig samhällsutveckling. Information som används i beslutsprocesser bör vara tillgänglig för beslutsfattarna och den övriga befolkningen i en begriplig form för jämförelse.

360 Fungerande och effektiva bredbandsanslutningar och möjligheten att använda internet oberoende av vistelseort främjar användningen av digitala tjänster.

361 Enligt den nationella bredbandsstrategin är målet att nästan alla fasta bostäder samt företag och verksamhetsställen inom den offentliga förvaltningen senast vid utgången av 2015 ligger högst två kilometer från en anslutning vars hastighet är minst 100 Mbit/s. När strategin genomförs i praktiken, bör man säkerställa att vare sig de sista två kilometerna som kunden själv ansvarar för eller de geografiska förhållandena utgör ett oskäligt stort hinder för att genomföra en anslutning. När bredbandsanslutningar byggs ska man mångsidigt dra nytta av olika tekniker för fasta och trådlösa nät på ett ändamålsenligt sätt. Dessutom måste skolornas, bibliotekens och samservicekontorens uppkopplingar säkras genom särskilda åtgärder.

362 I den akademiska forskningen har informationssamhället fått mindre utrymme än dess betydelse skulle förutsätta. Vid sidan av den tekniska forskningen bör vi öka forskningen om de juridiska, handelsvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och beteendevetenskapliga aspekterna av informationssamhället.

Nödvändiga åtgärder:

363 Vi inkluderar användningen av informations- och kommunikationsteknik som en naturlig del av inlärningen i skolorna och i grundutbildningen och fortbildningen av lärare. Vi gör medborgar- och mediekompetensen för informationssamhället till en integrerad del av det finländska utbildningssystemet.

364 Vi utnyttjar resultaten från den offentliga sektorns och näringslivets gemensamma projekt Informations- och kommunikationsteknik i skolans vardag och inleder åtgärder för att utveckla informationssamhället inom utbildningen.

365 Vi sörjer för att fokuseringen på tillämpad kunskap i informations- och kommunikationsteknik ökar i all högre utbildning och att denna kunskap beaktas bättre än i dag när studieprogrammen görs upp.

366 Alla människor måste beredas jämlika möjligheter att använda elektroniska tjänster. Vi genomför detta genom att tillhandahålla undervisning samt fritt tillgängliga terminaler utanför hemmen. Vi säkerställer tillgången på stöd- och rådgivningstjänster i hela landet.

367 Vi säkrar tillgången till tillräckligt snabbt bredband vid läroanstalter, bibliotek och offentliga serviceställen genom specialåtgärder.

368 Vi sporrar beslutsfattare och tjänstemän till nya innovativa initiativ, och vi ålägger dem att växelverka aktivt med befolkningen. Vi omarbetar arbetsbeskrivningar och sporrar tjänstemännen till nya initiativ och experimentell verksamhet exempelvis i sociala media.

369 Vi skapar incentiv för att få människorna att delta i beslutsfattande som rör dem själva, och vi stöder utvecklingen av kollektiva webbtjänster eller webbmiljöer.

370 Vi styr resurser till universiteten, högskolorna och Finlands Akademi för akademisk grundforskning och tillämpad forskning som utvecklar service- och informationsekonomin, informations- och kommunikationstekniken och det digitala samhället. Dessutom stärker vi

den internationella verksamhet som bedrivs inom Tekes och Finlands Akademis program och vid de strategiska centren för vetenskap, teknologi och innovation (SHOK) genom att slå ihop projekt.

371 Vi gör behandlingen av digitala läromedel i mervärdesbeskattningen jämlik med behandlingen av tryckta läromedel i avsikt att bredda och öka användningen av digitala läromedel.

21. Ledningen och styrningen förnyas

372 Inom ledningen ska silotänkandet ersättas med interaktivt samarbete.

373 I och med digitaliseringen accentueras vikten och omfattningen av informationsledningen. När man leder en verksamhet måste man behärska organisatoriska, tekniska och ekonomiska helheter och ifrågasätta nuvarande verksamhetsmodeller. Alla måste agera med en gemensam vision för ögonen i syfte att höja produktiviteten och kvaliteten och förnya verksamheten.

374 För att vi ska kunna nå de framlagda målen, måste olika sektorer, trots avvikande roller och uppgifter, kunna se de objekt som ska utvecklas som gemensamma. Samarbetet fungerar bra om parternas ansvarsområden är klart definierade samtidigt som processerna är planerade utgående från principen om interoperabilitet. Med hjälp av gemensamma verksamhetsprocesser och gemensamma tillvägagångssätt vid upphandling blir det även lättare att hitta de rätta IT-lösningarna i planeringsskedet. Risken för att tekniken börjar styra verksamheten i organisationen är mindre om utvecklingsmiljön är öppen och stöds av personalen.

375 Övergången till en öppen och nätverksorienterad arbetskultur förutsätter att de traditionella tänkesätten inom förvaltningen ersätts med ett samarbete som bygger på växelverkan mellan aktörerna. För att arbetstagarna ska kunna förstå konsekvenserna av olika lösningar och ställa sig bakom dem, måste förvaltningen i sina reformåtgärder till exempel höra alla intressentgrupper och göra dem genuint delaktiga. Utvecklingsåtgärderna måste alltid slutföras och omsättas i handling.

376 Inom ledningen bör man nu inse att det bästa sättet att möta strukturomvandlingen i samhället och ekonomin är att utnyttja de lösningar som digitaliseringen erbjuder. Lagstiftningen måste stödja denna utveckling. För att förnyelsen ska bli möjlig, måste de viktigaste beslutsfattarnas och aktörernas förståelse av den digitala ekonomin stärkas.

377 Uppslutningen bakom helhetslösningar förutsätter gemensamma reformprojekt och en bestämning av de funktionella behoven på samhällsnivå. Projektledningen måste kräva att projekten slutföras och får praktiska konsekvenser i stället för att fokusera på en utdragen programplanering. I det nya sättet att leda ingår att driva igenom kundfokuseringen och de nya tillvägagångssätten på ett radikalt sätt såväl i fråga om den strategiska styrningen som i fråga om det praktiska arbetet.

378 Organisationerna måste göra en öppen innovationsverksamhet till en grundläggande del av sitt sätt att fungera. De måste aktivt identifiera och ta vara på nya lösningar och utveckla flexibla instrument för finansiering och upphandling. Befintliga goda tillvägagångssätt bör identifieras och tas som grund för nya standarder, som vidareutvecklas av företagen och den offentliga sektorn vid gemensamma samlingsforum. Projekt- och pilotverksamheten måste knytas ihop till en helhet som stöder samma mål.

379 Det nuvarande förvaltningssystemet bygger på vertikala styrmekanismer och en stark autonom ställning. Särskilt förvaltningsgrenarnas karaktär av slutna silor anses hindra en effektiv utveckling av servicen. För att åstadkomma en kundorienterad produktion och

optimera kostnaderna, måste såväl den statliga och den lokala nivån som företagen och den tredje sektorn fördomsfritt söka nya arbetsmodeller som överskrider organisationsgränserna.

380 Informationssamhällspolitiken och kontinuiteten i dess genomförande bör förbättras. Den bör även fås att reagera snabbare när det uppstår behov av förändring. Det är nödvändigt att säkerställa styrningen av utvecklingsarbetet genom att radikalt ändra den nuvarande styrmodellen, som grundar sig på allmän samordning och sektorspecifikt delansvar, och genom att öka smidigheten i strategin. Detta innebär flexibel planering och prioritering, förankring av gemensamma strategiska avsikter och omflyttning av resurser när behoven ändras. Det som avgör är förmågan att leda helheter.

381 I allt strategiarbete bör de möjligheter som informations- och kommunikationstekniken erbjuder beaktas fullt ut. Varje aktör inom den offentliga eller privata sektorn bör skapa en strategi för användningen av informations- och kommunikationsteknik som ska styra verksamheten. Denna strategi ska med hjälp av gemensamma mål och förändringsledning överskrida gränserna mellan sektorernas service- och informationsstrukturer.

Nödvändiga åtgärder:

382 Vi utformar en IKT-utvecklingsmodell för den offentliga sektorn. I arbetet ingår att utifrån ett helhetsperspektiv bereda och bygga upp en OffIKT-strategi och en verksamhetsmodell samt styrningen och organiseringen.

383 Vi ger alla sektorer inom förvaltningen resultatansvar för att genomföra de digitala strategierna för sina respektive förvaltningsområden, och vi leder in dem under direkt styrning i fråga om den högsta beslutsnivån inom förvaltningen och politiken.

384 Vi utvecklar förändringsledningen som en del av ledningssystemet och tillvägagångssätten inom den offentliga sektorn. Särskild vikt fäster vi vid att skapa delaktighet och uppnå totala fördelar. För att främja kunskapen om och samarbetet inom den digitala ekonomin startar vi en Informationsakademi inom förvaltningen.

385 Vi bildar en organisation som överskrider sektorgränserna för att leda informationssamhälls- och digitaliseringsutvecklingen mot gemensamma tillvägagångssätt. Organisationen ska genomföra de mål som regeringen har satt med stöd av tillräckliga befogenheter och resurser.

386 Vi säkrar en friktionsfri samverkan mellan strategin, ledningen och spetsprojekten. Vi sammanjämkar den grundläggande verksamheten och tillämpningen av resultaten från spetsprojekten.